

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Salle Samson

*Mr. Litt.
Sv.*

Srån Själlen

Berättelser
och
Skisser

*Red. af förentl Tidning
Till beväget omnämmande
från förf.*

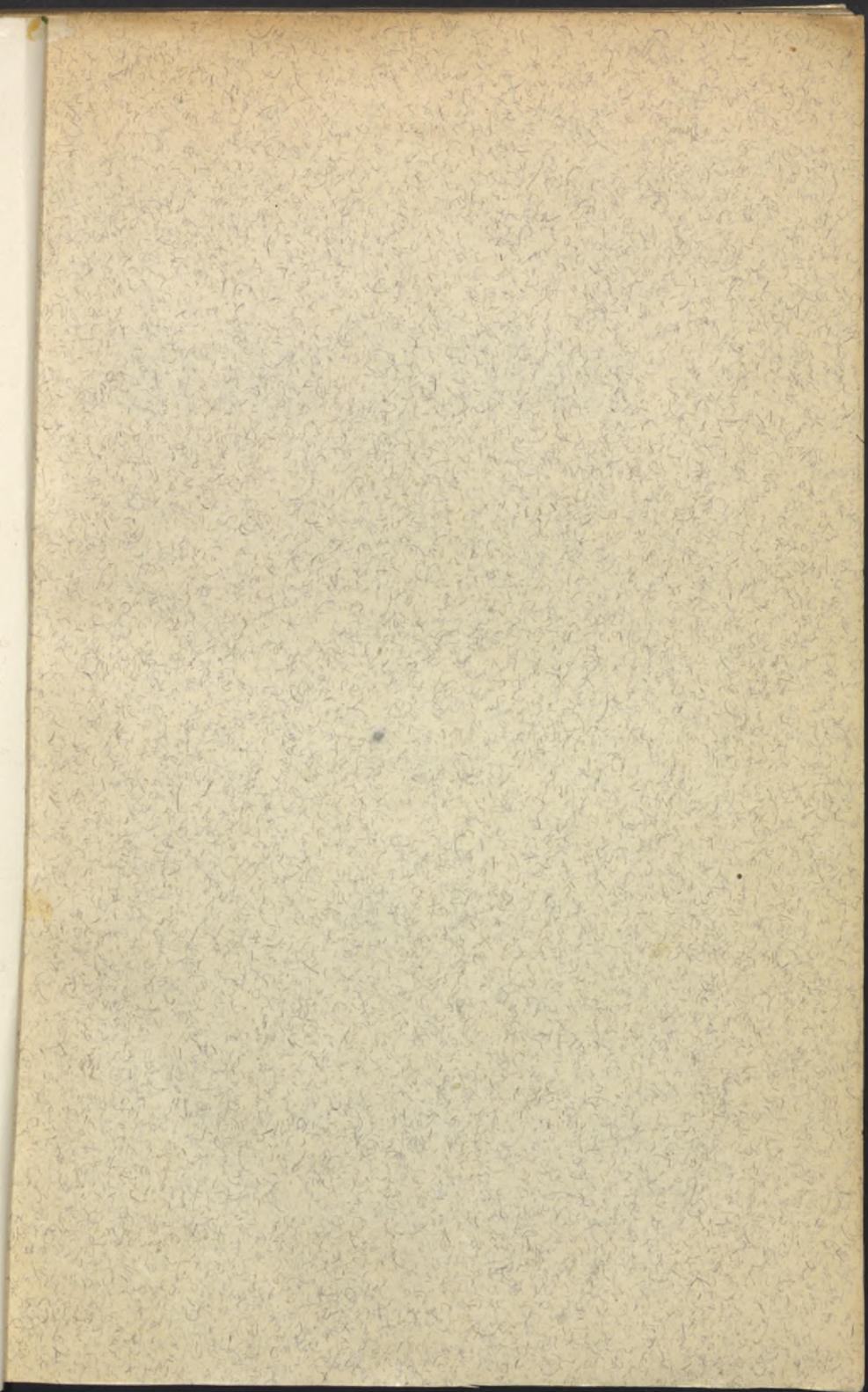

1851

1852

1853

1854

SV 44/627

[Salomon Salomonson]

Srån fjällen

Berättelser och skizzer

* Salomon Salomonson *

af

Salle Samson [pseud.]

ÖSTERSUND.

JÄMTLANDS TIDNINGE BOKTRYCKERI, 1898

Stran tjällen

En berättelse om en strövtåg

Av Sofie Schmach

STENSKILD

Min bereddom nek jag på söndagarna till
min far till kyrkan.

Ja, min far, min far! För mitt minne står
kvar så tydligt hans bild. En groflemmad kropp,
vaggande fram i ett och siverhet i all brud
län till.
Min mor och far somna söndas offerens.

* Petrus Persoon *

Hälsade mig far och min far hälsade mig
och med släppande händer i skogen för att
störande mig.
vid och föreställde mig jag var i hemmet
bland lärarna, men då prästen började skrika
försann den tacksa drömmen.

Ah denne präst! Redan vid sin fars döds
halsade och fruktade jag honom lika intensivt
som min far och fruktade en för ogs utömlad
vid ande. Var han också like som en sådan?
Jag hade förtärliga gånger märkt till, att han
under gudstjänsten var berusad och det jag för
öfvertvå hets församlingen, fast alla tege samt
göra omkring med mörka blickar och riktade
blickar.

En gång var jag frukt till händelsemanen.
Den gamla prästen stod då i svart kläder, och

* 1855 P. 1855 P. *

Min barndom fick jag på söndagarna följa min far till kyrkan.

Ja, min far, min far! För mitt minne står ännu så tydligt hans bild. En groflemmad kropp, vaggande gång, trygghet och säkerhet i allt hvad han företog sig. Hvad han sade, ändrade han aldrig. Min mor och han kommo städse öfverens.

Då han gick till kyrkan, bar han sitt bruna spanska rör i handen.

Hållande mig fast vid min fars hand steg jag med klappande hjärta in i templet för att öfvervåldigas af orgelbruset. Jag blundade därvid och förestälde mig att jag var i himmelen bland änglarne, men då prästen började skrika, försvann den vackra drömmen.

Ah denne präst! Redan vid sju års ålder hatade och fruktade jag honom lika intensivt som man hatar och fruktar en för oss utmålad ond ande. Var han också icke som en sådan? Jag lade flerfaldiga gånger märke till, att han under gudstjänsten var berusad, och det såg för öfrigt hela församlingen, fast alla tegeo samt gingo omkring med mörka blickar och ristande hufvaden.

En gång var jag fram till handelsmannen. Den gamle prästen stod då innanför disken och

pratade. Han sade mycket, som jag ej begrep, men så yttrade han:

"Jaja, fastän jag är präst, tror jag ändå inte, hvarken på Gud eller den onde!"

Han var full äfven då.

Sedan kommo söndagar, då han i drucket tillstånd ramlade omkull framför altaret och näste bäras ut i sakristian af kyrkvårdarne. Ja, det var ett elände för hans hustru, hans barn och i öfrigt hela församlingen! En dag blef han dock afsatt.

Ja, i min barndom följde jag alltid min far till kyrkan på söndagarna, och jag minnes så väl hvarje detalj af hur det tedde sig där framme.

Efter gudstjänsten stod folket kvar en stund på kyrkovallen, kvinnorna i en grupp och männen i en annan. Och där rörde sig i trögt virrvarr gamla gubbar med hvitt hår, grofva vådmalskläder och böjda gestalter; unga, fnissande flickor i långa kjolar samt med slankig gång; äldre gummor med stora, frasande sidendukar om det med andra svarta dukar omvirade hufvudet — endast en liten del af ansiktet kunde synas —; någon gång äfven en fröken från präst- eller herrgården nere vid sjön: ja, till och med, ehuru högst sällan, en sprätt i gummigaloscher och korderoj. Där växladess yheter, byttes hästar, legdes drängar och pigor; där bjöd man hvarann på kalas. Storbönderna åkte i trillor, de små dito i giggar och kärror, torpare och dylika gingo. Då och då hälsade man på hvarandra, sträckte ut armarna så mye-

ket som möjligt, liksom de i all hemlighet fruktat för hvarandra. Småningom skingrades emellertid skarorna, gnäggande och vrenskande hästar togos ur de små solbrynta kyrkstallarna och spändes för utanför stående åkdon. Omsider blef det tyst och stilla kring sockenstugan, inne å den med murad "borggård" omgifna kyrkogården. Tyst blef det äfven ute på vägen, som slingrade förbi kyrkan och den hvitrappade prästbostaden.

Vid min faders sida återvände jag mot hemmet. Tusen tankar, tusen känslor — bittra, ljufva, längtande och oroliga — fingo makt öfver mig efter hvarje sådant där kyrkobesök. Öfver hela mitt lif i barndomens dagar var kyrkan och gudstjänsten ett ständigt medel till förbättring. Då malmen i kyrktornet klingade och ljudet fördes öfver näjden, erfor jag en känsla af andakt. Visste jag mig då hafva begått någon synd, afbad jag den, biktande för min far och mor. När orgelbruset på söndagarna nådde mitt öra, där jag stod på kyrkvallen, var det liksom att min ande sväfvat ut på andra områden än alldaglighetens.

Världsliga idéer, jordiska föresatser sopades bort af denna klingande malm, dessa brusande orgeltoner, dessa böner och sånger samt ömsom hotande, ömsom ljufvigt inbjudande predikoord. Med åren bekom mig dock alt detta föga eller intet. Jag lösgjorde mig slutligen helt och hållet därifrån.

Vid mitt 20:de år timade hyad jag nu går att berätta.

Det var en mild, vacker söndag på hösten. Solen sken matt öfver fjällen därborta i sydväst och sken på vår låga grå stuga med den höga gammaldags skorstenen. Boskapen hade släppts ut på gårderna för att få gnaga på den fattiga grönskan. Granngårdsungdomen lekte ut på ången vid gårdesgården intill vår kryddgård; en munter flock med röda kinder samt lifslust, som format sig i skratt och stöj. Men jag kände ingen håg att deltaga i deras glädje, ty jag väntade hem min far, hvilken jag ämnade följa till kyrkan. (Han hade ovanligt nog varit borta sedan den föregående dagens eftermiddag). Jag tänkte föreslå honom att vi i dag skulle åka dit upp efter unghästen. Men det dröjde länge, länge innan jag den dagen fick se honom. Jag klef efter en stunds orolig väntan upp på fähusvinden, från hvars gafvelfönster jag hade en vidsträckt utsikt af vägen. Dock såg jag endast en och annan förspänd gigg, full med folk, skrida af framåt bygden. Det var kyrkbesökare från skogsbyarna. I kyrkan ringdes samman. Jag satt fortfarande i fönstret och spåjade utåt vägen. Men förgäfvdes — min far var borta.

Så fick jag plötsligt se en gammal man komma gående i sakta mak. Det var Olof Andersson, häradsdomarn. Iklädd gammalmodig "höghatt" och lång lifrock, gick han litet framåtlutad, med ena handen bakom sig. I den andra bar han en tjock käpp. Då han så kom

stigande, tyckte jag att för hvarje fjät han tog, tryckte han till, så att knäna böjdes en smula. Snart vek han af landsvägen och närmade sig vår gård. Då han nått så nära, att jag kunde se hans ansikte, märkte jag ett drag af förskräckelse öfver detta. Ute vid vägskalet mötte han en af våra grannar. Som det syntes växlade han några ord med denne, hvilken därpå liksom bedröfvad sakta skakade på hufvudet. Och häradsmannan fortsatte sin långsamma vandring upp till vår gård.

Ack, hvad jag led. Anände något förfärligt, skyndade jag ned från fähusvinden och steg in i stugan strax efter Olof Andersson.

"Goddag. Tack för senast", sade gubben. Han gick fram och tog oss, min mor och mig i hand. Min mor hade blifvit mycket blek.

Olof Andersson satte sig ned på en stol, som min mor satte fram åt honom.

Först började han språka om, huru vackert vädret var, men att det nog också behöfdes för att säden, som nu stått ute så länge, skulle kunna bärgas in.

Sedan han förläget sett sig omkring stugan, sade han ängsligt under det han sakta rörde med käppen på golvet:

"Per är inte hemma, ser jag . . . Ni ha väl inte hört något om honom?"

"Nej. Har det hänt honom någonting?" ropade min mor.

"Jag träffade honom just i går kväll, på gården hos Günther. Jag såg så väl, att han tänkte

såga mig en sak, men det blef ej af. Han va' inte håller fullt nykter... Jag anade för resten att det skulle ske... Nej, det förstås, inte precis det här, men åtminstone en olycka. Det har alltid slagit in, att någon tid efter det jag hört bärgrufven uppe i fligget så..."

"Herre Gud i himmelen", skrek min mor i hög ångslan, likblek i ansiktet. "Hvad är det som har hänt?"

"Åh, det är inte värdt du tar det så djupt, Brita. Det kan inte ändras ändå."

Han dröjde länge innan han fortsatte:

"Det är mycket tungt att tala om det, men sanningen måste ju fram till slut... Jo, det är nog så, att du ej får se Per mera med lif."

"Ja, jag förstod det! Jag anade att det var något sän't!" snyftade gumman och höll förklädet för ansiktet.

Jag för min del darrade i hela kroppen. Det kändes liksom någon snört ihop min strupe med ett rep. Jag kunde knapt andas på en god stund, men var redan alt för stolt att visa några tårar. Jag stod och lutade armbågen mot det stora fällbordet vid fönstret och låtsade i all likgiltighet se upp mot fjällen. En och annan gång kastade jag en förstulen blick på de två.

Så hörde jag, sedan min mor lugnat sig en smula, hurusom den besökande hedersmannen, alt som oftast afbruten af sorgentbrott från min mor, berättade hvad han kände om förloppet af den förskräckliga händelsen.

Den föregående dagen hade min far suttit

inne hos Günther, handelsmannen, tillsammans med en målare vid namn Olsson och en hemmansägare från kyrkbyn. Under det de drucko och pratade, sålde min far till Günther för 600 kronor (ett godt pris på den tiden) vår unghäst, som kontant betalades. Det dröjde långt in på natten innan de skildes. Både målaren och hemmansägaren hade, såsom Günther berättat, aflägsnat sig, då min far begaf sig mot hemmet. Min far hade dock icke varit mera drucken, än att han godt kunde gå. Hvad som sedermera tilldrog sig, visste ingen. På morgonen hade kyrkfolket hittat honom död i ett landsvägsdike inne i skogen vid ån. Han låg med ansiktet nedåt. I diket fanns endast obetydligt med vatten. Åtminstone ej så mycket, att man hade något stöd för tanken att han drunknat utan föregående våld. Pängarna voro därjämte borta. Häradsdomaren ansåg att ett mord förelåg.

Och så hade den döde forslats upp till grafhuset vid kyrkan. — — —

Jag smög mig ut ur stugan, rusade ned på vägen och uppåt bygden. Jag ville öfvertyga mig närmare om hvad jag hört. Uppe vid kyrkstallarna stod en och annan grupp af människor ännu kvar. Då jag närmade mig, afstannade deras samtal. På mina häftiga frågor fick jag allenast undvikande svar. Men när jag kommit ett stycke från dem, tyckte jag mig genom den klagande vinden, som svepte bitande kall öfver slätten, höra ett ömkansfullt:

"Stackars pojke!"

Jag sprang ned till grafhuset.

"Ack, min far, inte är han död! Helt säkert bara afsvimmad", jollrade jag i vanvettigt hopp.

Men då jag trädde in i det skumma grafhuset och såg honom ligga där så kall, så isande kall, med smutsigt ansikte och gapande mun, hyste jag ej längre något hopp. Men likväl ropade jag:

"Far, far!"

Åh, huru dåraktigt jag betedde mig!

Nu kunde jag inte längre tillbakahålla min sorg. Jag kastade mig handlost ned på grifternas därutanför och grät en god stund. Då jag blickade upp, fick jag se några gummor stå och se på mig. Och — hvad stoltheten ändå har för en makt — genast återvann jag fattningen. Tårarna hade med ens försvunnit. Visserligen voro tankar och känslor underliga, bittra och liksom ofrivilligt flygande hit och dit; men med lugn och stadig röst besvarade jag gumornas frågor, och dessa voro ingalunda få. Det tillkämpade lugnet blef småningen naturligt. Tankarna ordnades redigare. Så kom den frågan vid klappande hjärta:

"Hvem kan det vara, som tagit hans lif?"

Huru jag emellertid brydde min hjärna, huru folket i öfrigt också gissade, erhöilo vi på lång, lång tid icke något nöjaktigt svar på detta spörsmål.

Längre fram i lifvet fick jag höra den så

länge okände uslingen med egna läppar tillstå sitt brott: dock mera därom längro fram.

Emellertid blef min fars lik forsladt hem till Österåsen, och min mor började genast stöka till grafölet. En granngumma kom för att svepa den döde, som med förvridna anletsdrag hvilade på en bänk i vagnsboden.

"Så mycket får man med sig i grafven", mumlade den religiösa svepgumman, då vi hjälptes åt att lägga kroppen i den kimrökssvärtade kistan, å hvars botten lagts ett lager af sågspån.

På hösten ligger det ofta dimma öfver dalen, så att af de lägst stående träden endast topparne synas. Men uppe på åsen, där vinden spelar fritt, och borta i fjällen är luften klarare.

Just en sådan höstdag begrofs min far. — —

Uppe på en liten höjd ligger byn med sina små åkrar, på hvilka grupper af kornskylar, vridna af vinden, stå. Solen lyser matt, löfven på aspar och björkar äro gula; gräsmattan likaså. I långa rader stå torkade ärthässjor. På fjällen borta i sydväst har snö redan fallit. Och därifrån kommer den kalla vinden. Åt alla andra sidor ligga höjder och dalar, klädda af mörk barrskog. Här och där sticker en gul löfskogsdunge fram. Skogen har på ett och annat ställe fått ge vika för odlingen, och en by har uppstått. Längst bort i öster visar sig sjön med hvita glittrande vågor.

Så såg jag det hela på min fars begrafningsdag.

Innan affärden till kyrkogården ägde rum skulle gästerna — en stor del af byns invånare — förplägas med kaffe och dopp, en smörgås jämte ett glas mjölk. Kistan bars ut på gården och sattes på tvänne stolar. Locket togs utaf och hela samligen bildade grupp omkring liket. En gammal skraddare läste några böner ur salmboken. Till sist sjöngs en sång. Så kom en af grannarna framkörande en kärra med en s. k. långflake, hvarå kistan lades. Sorgetåget satte sig nu i gång. Först kärran med liket, sedan de öfriga huller om buller.

Bland de obehagligaste minnena från detta sorgetåg är hågkomsten af min mors beteende, hvilket jag då stämplade rent af som sidovördnad mot minnet af den döde. Gumman såg nog sorgsen ut och hon torkade som oftast de rödgråna ögonen med en omsorgsfullt hopviken näsduk, hvilken hon bar i handen; men detta hindrade henne ej från att under vägen till kyrkan ackordera med en grannhustru huruvida hon (hustrun) framemot jul och en tid därefter skulle vilja låna oss en half kanna söt mjölk dagligen, enär alla våra tre kor då komme att sina af i följd af deras vid kyndelmässotiden väntade kalfning, hvilket granngumman mycket gärna lofvade, ty två af hennes kor väntades ej att bära förr än efter påsk, hvarför det under deras sinade tillstånd vore godt att kunna påräkna en half kanna bortlånt mjölk dagligen.

Och så togo de två gummorna hvar sin pris snus, suckade och fortsatte samtalet, som nu kom att gälla en rådpläging om lämpligaste sättet att litet längre fram på hösten få tag i några goda spädgrisar.

Likföljet hade emellertid nått fram till den nya begravningsplatsen: kyrkklockorna klingade och prästen kom för att förrätta jordfästningen, hvilken snart var undanstökad.

På prästgårdsverandan suto några fint klädda stadsbor, som vid vårt förbipasserande under återvägen ej sparade på sina högljudda anmärkningar öfver vår bondskhet, våra bondfasoner och huru löjliga de funno oss. Jag skar tänderna af raseri öfver deras skämt, men hvad kunde jag göra? — Det var endast för oss enkla, gammaldags, utskrattade människor att återvända hem.

Samma dag som min far fördes till grafven, måste min mor och jag hjälpas åt att köra in säden och ärterna. Vi hade ej råd att lega någon daga-karl. Jag drog upp skylarna ur jorden samt lastade kärran full. Sedan gingo vi på hvar vår sida om lasset för att tillse det icke detta finge stälpa omkull. — Säden var grön och delvis frusen, så ock med ärterna.

"Inte något frö. — nästan bara svinmat", suckade min mor, då hon, under det hästen hvilade, tummade på axen.

Litet senare på dagen kom Gunther, hökaren, för att hämta unghästen, som han köpt af min far. Fastän den gamle handelsmannen var

en äkta skojare, lemnade han oss dock 100 kronor, som han sade, "för att bättra på affären nu då det gick så olyckligt med de 600 kronorna". Men min mor och jag gråto högljudd, då det lifliga, bruna djuret, ledt af Günther, hoppade bort efter vägen. Vi hade ju matat det nu i 3 $\frac{1}{2}$ år, pysslat om det så godt vi kunnat och gett det salt på den flata stenen framför förstugubron samt höllo af det som en vän — och så togs det ifrån oss.

I min barndom sade våra grannar och släktingar, att jag hade ett godt hufvud och goda anlag. Jag tror äfven själf att det var så. Men allt detta fick ingen utveckling. En termin folkskolegång och några veckors konfirmationsundervisning utgjorde hela min underbygnad. Min begäran att få komma till landbruksskolan afböjdes af min far med att han ej hade råd att bekosta en sådan kurs för mig. Dessutom trodde han att landbruksskolan åstadkom bara högmod samt kärlek till nymodiga seder och metoder i att sköta jord och ladugård.

"Man blir för själfklok", sade han.

"Kanske", tänkte jag.

Och så talade jag aldrig mer om landbruksskolan.

Nästa år på våren blef jag myndig och öfvertog hemmanet. Och nu hade jag att tagas med ständiga bekymmer: ty den höga räntan tyngde och utgifterna i öfrigt stodo ej i något

rimligt förhållande till inkomsterna. Så blef min mor krasslig, och en dag på våren, i slutet af maj, måste jag ut för att lega en piga.

Jag visste dock hvar jag för detta ändamål skulle gå. Min mor gaf mig nämligen sina råd, hvilka jag gärna följde, ty jag hade redan på förhand gjort mina förfrågningar.

Det var en torpare i byn Önsta en half mil från Österåsen, hvilken hade en sextonårig dotter vid namn Elisabet — i dagligt tal kallad Lisbet — som vi hört skulle vara ledig för sommaren.

Jag hade reda på, att hon, liksom jag, var van vid fattigdom och umbäranden, och gissade jag i följd däraf att hon ej, att börja med åtminstone, kunde blifva så värst anspråksfull i fråga om kosthåll och dylikt. Detta vore ju en god sak, förmodade jag.

På den långa slingrande skogsstigen gick jag och tänkte öfver min ställning och drömde om framtiden, ömsom modfaldt, ömsom sangvinniskt.

Jag anade liksom dunkelt, att jag säkerligen gjorde alra klokast i att så fort som möjligt lemna ifrån mig allt detta bestyr med gården samt ta undan åt min mor ett ordentligt födoråd å densamma, innan det blefve för sent i följd af skuldernas ökande.

Jag satte mig ned på en sten vid vägen för att litet närmare tänka öfver detta. Slutet på mina tankar denna gång blef, att jag afgörande mumlade:

"Men det går ju för så många andra, hvarför skall det då misslyckas tör mig? — Är jag så dum? Unga, friska, starka karln hysa sådana veklingstankar! — — —"

Nu afbrötos mina grubblerier af en flickas sång. Flickan var Lisbet, hon, som jag just var på väg att lega till sommarpiga, och sången handlade om

»Ingeborg den fagra
som kungen icke fick».

Då hon såg mig, blef hon genast tyst samt visade sig litet blyg och försagd, när jag tog henne i hand.

"Jag var just på väg för att råka dig", sade jag.

"Nej, är det så!" Hon log och stod litet förundrad.

Hennes ljusa fläta, väl ordnad och frodig, räckte nerom midjan. Hon bar ingen vanprydande hufvudduk, utan bara ett kulört plagg om halsen — innanför flätan naturligtvis. Kjolen var något för kort för hennes ålder, så kort nämligen, att vadorna syntes bra långt upp. Kinderna voro rödblommiga, friska och fylliga, dock icke mycket röda, ögonen blå, så förunderligt klara och blå, och tänderna hvita och hela. Hennes ansikte tedde sig för mig så mildt och oskuldsfullt, att jag på en lång stund ej kunde lösgöra min blick från henne.

"Hvad hon måtte vara lycklig som är så vacker och ren", tänkte jag med en suck.

"Hvilket ärende har du då?" sade hon och log på nytt.

"Jo, vi kunna inte reda oss utan hjälp framgenom sommaren. Min mor är krasslig: vi behöfva en piga. Så kommo vi öfverens, mor och jag, att fråga dig samt far och mor din."

"Ja, det vill jag. Och jag tror nog att far och mor vill också."

Hennes kinder blefvo en smula varmare än förr af ifrig glädje. I hennes ögon märktes litet mera blätt, så att de blefvo renare, klarare och fingo en underbarare, ljufvare glans. Hon gjorde i munterheten en hastig sväng rundtom, så att kjolen ett ögonblick vreds upp och jag såg ända till knäna, som voro bara, ett stycke innan mameluckerna togo vid, och där märkte jag små, runda gropar för skälarna.

"Herre min dag en så kort kjol", sade hon och såg nerefter sig under ett ögonblicks förlägenhet: "men mor och jag håller på och väfver tyg till en som skall bli riktigt lång", tillade hon förtroligt.

"Kom, så gå vi hem", tyckte hon och drog mig med. Nu var hon allvarlig och lugn, och jag förvånades riktigt öfver att detta nu synbart kalla ansikte kunnat lifvas så som nyss. Men nej, det var icke kallt håller — det var blidt och ack, så förunderligt intagande.

Min begäran mötte intet hinder af Lisbets föräldrar. Jag fick ja med ens. Hon kunde komma när som helst, sade de. Något som hon

oek gjorde, ty samma dag följde hon mig hem; men förrän vi gingo blef jag af hennes mor bjuden på en kopp kaffe, hvars bufvudsakligaste ingredienser utgjordes af brändt korn.

Jag fattade genast tycke för den blyga och villiga flickan, och när hon varit hos oss så där omkring 3 månader — hon städslades aldrig som piga, fastän hon hjälpte oss i något öfver två år — så stod det klart för mig, att jag nära nog icke kunde lefva henne förutan.

Om Lisbet varit en af dessa glada flickor, som alltid sjunga och skratta, skämta och skal-kas, hade jag naturligtvis genast sagt henne huru mycket jag höll henne kär. Men hvarje gång jag befann mig ensam med henne, blef jag försagd och blyg vid åsynen af detta alltid blida och för det mesta allvarliga ansikte. Någon enstaka gång kunde hon visserligen visa sig riktigt glad, ungefär som därinne i skogen när jag tingade henne till piga — men icke ens dessa gånger skrattade hon högt och väsnades af glädje. Nej, det var en stilla, mild fröjd, icke en bullrande, som jag i ungdomen tyckte så mycket om bland flickorna.

Nog kunde hon språka med mig så där lite smeksamt ibland, men icke så mycket likväl, att jag däri torde se någon kärlekssympati. Det gaf mig ändock hopp; men understundom trodde jag att hon betraktade mig med ligkiltighet.

Ack, om jag säkert vetat *då*, huru varmt hennes hjärta klappade för mig, huru lycklig hon kände sig i min närhet; men lika litet som

jag visste detta, kände jag till att hennes synbara köld orsakades af blygsamhet och fruktan för att jag ej brydde mig det ringaste om henne. På sin dödsbädd förtrodde hon mig dock dessa sina känslor, hvarom ni omsider skall få höra.

Men det var sant! Hos mig fans äfven något stolt, som jag ärft af min far. Jag, den oberoende bondens son, ansåg mig nämligen något förmer än torpardottern, pigan. De stunder jag tänkte så om mig själf, bortkastade jag förnärmad tanken på en förening med Lisbet. Jag gjorde det dock icke frivilligt och utan kval, men understundom stod det för mig som en trosartikel.

Utän denna stolthet hade det måhända fort nog blifvit klart, riktigt klart, emellan oss.

När det var dansnöje ute i bygden, kunde det hända att Lisbet, som ibland var med, blef litet gladare, svängde om med och log mot änden ene, än den andre gossen. Då var det svårt för mig att hålla mig lugn; men jag förblef det ändå.

Jag bjöd sällan upp henne till dans, dock en och annan gång, så sparsamt likväl, som det bör förekomma mellan gosse och flicka, som ej hafva något tyeke för hvarandra.

Efter en sådan där lektuga kommo vi att på tu man hand följas åt hem.

"Att du inte gjorde sällskap med Jonas Nilsson i Persåsen, som ju tycktes vara så mån om att få ledsaga dig hem!" sade jag i bitter ton.

Jag var förargad öfver att Lisbet hela aftonen dansat med denne.

"Nej, jag ville hellre följa med dig", svarade hon. Rösten hördes försagd; men hängifven och inställsam.

Jag spratt till och sökte se in i hennes ögon.

"Jaså", tyckte jag, och vek upp kragen på min vadmalsrock och småhvislade.

"Ja, det gör jag!" tillade hon försäkrande.

"Och ändå hade du ett så'nt nöje af att dansa med den där högfärdige skraddaren", hånade jag.

Hon såg på mig länge. Jag märkte för första gången, hurusom ett visst förebrående missnöje lägrade sig öfver hennes drag. Men så log hon och mente:

"Nej inte als, inte det ringaste. Men jag tycker alltid det är roligt, då någon vill dansa med och vara snäll mot mig; jag är inte så firad, jag, som de andra jäntorna.

"Ja, inte angår det mig", utlät jag mig stramt och påskyndade mina steg.

Då hörde jag Lisbet bedjande ropa bakom mig:

"Vänta litet! Gå inte så fort, är du snäll." Och när hon nådde till min sida fortfor hon:

"Hvarför vill *du* så sällan dansa med *mig*, då vi ä' ute?"

Jag kunde ej svara något därpå. Jag teg. Det finnes nämligen frågor, som ej kunna besvaras utan en lång förklaring, så ock med denna. En dylik förklaring var jag dock icke böjd att

lemna. Något passande ord att afklippa frågan med fann jag icke häller.

Hvarför frågar hon så? tänkte jag. Är det meningen att fånga mig? Kan det verkligen vara simpelt koketteri? Jag betraktade henne från hufvud till fot. Ack nej, hon såg så blyg och oskuldsfull ut. De med möda tillbakahållna tårarna gjorde, att hon nu föreföll mig mångfaldiga gånger älskligare än förr.

Och jag, min usling, som varit nog simpel att såra henne, tänkte jag och ångrade hvad jag sagt.

Jag gick så fort, att hon stundtals måste springa för att kunna hålla jämna steg med mig.

Då vi närmade oss vår gård, saktade jag gången. Jag kände mig blidare stämd.

"Det syns och käns att det blifvit höst. Det är fuktigt i luften samt blåser kallare och stjärnorna ha börjat visat sig", sade jag förtroligt.

"Ja, det är kallt", medgaf hon. Men så brast hon ut i gråt.

"Inte ska' du gråta, Lisbet."

Jag tog hennes hand i min och ledde henne som man gör med små barn. Småningom lugnade hon sig.

"Jag känner mig så lycklig, då någon är snäll emot mig", kom det förläget och ömt öfver hennes läppar.

En egendomlig känsla af fridfull lycka genomströmmade mig. Jag behöll länge hennes hand i min. Ingendera af oss sade ett ord. Hvad skulle vi säga? Vi voro antagligen rädda

båda att genom prat bryta denna spröda sympatistämning som fått makt öfver oss.

När jag så tog godnatt af henne, var jag själf liksom hon, färdig att gråta — men af glädje.

Vid denna tid kom en ny flicka till byn, en ung norska, som hade en syster, gift med en vår granne. Denna jänta hade ett hurtigt sätt och visade sig alltid glad och lockande. En smula behagsjuk var hon, men allenast så, att det klädde. Mig beredde hon stor fröjd genom att visa mig mera uppmärksamhet än alla de andra unge män, som snart nog började svärma omkring henne.

Numera gick Lisbet sällan ut på bygden. Hon hade blifvit tillbakadragen och skygg.

Jag däremot drogs mer och mer ut bland den glada skaran af unga bondsöner och arbetare, dansade och söp!

Vid kyrkan möttes vi efter gudstjänsten i ett stort stall, där råd hölls af både gossar och flickor hvar aftonens lekstuga skulle hållas, hvilken som skulle spela och hvar vi, gossarna, skulle få tag i det vederbörliga kvantumet brännvin. Sedan skyndade vi hem att få litet till lifs för att därefter genast begifva oss till stället för lekstugan, hvilken räckte framåt 2—3-tiden morgonen därpå. De förmögnare bondsönerna i närgränsande byar åkte, och på åkdonen samlade sig så många den ansträngda hästen förmådde

dra. Äfven jag begagnade mig af häst ibland, då det bar i väg till långt aflägsna platser.

Min mor sökte visserligen till en början att lägga band på min lust för detta kringfläckande lif hälgdagsaftnar och nätter, men jag brydde mig ej mycket om hvad hon sade. Under denna tid blefvo Lisbet och jag mera främmande för hvarandra. Jag hyste nämligen ej mera samma afgudande beundran för henne som förr. Hon var icke håller längre lika ursprunglig och naiv som då hon först kom till oss. Grubblerier och tankar i religiösa ting orsakade denna förändring.

Som sagt. Jag kom ut bland alla bygdens nöjen. Till all olycka hade jag fått smak för bränvin, som vi kannvis för hopskramlade pängar inköpte från staden. Ja, ibland rekvirerade vi hela ankare från Stockholm eller någon annan plats. Så spelade vi kort om pängar; knack i olika variationer och femkort. Då jag därvid mången gång tappade alt hvad jag ägde, lofvade jag mig själf dyrt och heligt, att ej ta' i ett kortblad mera; men dessa löften glömdes snart. Först längre fram kom jag in bland åtskilliga af ortens hästskojare, hvilka, olika oss unga, som fästade allenast under söndagarne, lefde i sus och dus månader igenom

Den som dock mest bidrog att locka mig ut bland ungdomen var den norska jäntan. Britta, så var hennes namn, ägde icke såsom traktens ungmör detta illpariga, baksluga drag och gaf icke dessa nedgörande, ironiska svar, som gjorde

att jag i början af mitt s. k. ungdomslif kände mig så osäker inför flickorna. I norskans karaktär låg nämligen något öppet, som vi inbundna norrlänningar sällan vilja äga, om vi nota bene önska behålla om oss ordet att vi äro fullt kloka. Det var för mig något förtrollande och nytt att åhöra hennes glada, förtroendeingifvande joller. Och då vi på tu man hand under hemvägen nätterna efter lekstugornas slut kommo in i skogen, smög hon sig närmare mig och började tala om kärlek. Hon bekände ändtligen en sådan gång i en ton, hvars uppriktighet var altför tydlig, att hon tyckte, det jag var den trefligaste gosse hon i lifvet sett. Till gengäld anmärkte jag detsamma om henne. Vi svärmade omkring på detta sätt många, många helgdagsnätter. Och vi växlade löften för tid och evighet. Då det som oftast kändes kallt, tog jag fram bränvinsflaskan, ur hvilken vi drucko båda två, hvarefter vi satte oss ned på den våta tufvan, tryckta tätt intill hvarandra.

I norskans sällskap var jag ej rädd att öppet visa mig. Med henne var det för resten en annan sak än med Lisbet. Britta var ju firad och eftersökt, hade förmögna föräldrar i Aasens prästgjæld samt ägde umgängesvana och då hon jämfördes med oss, en öfverlägsen uppfostran. Hade dessutom under ett par års vistelse i Trondhjem fått insupa något litet af stadens mera förfinade lefnadsvanor.

Jag anade, att Lisbet led af vår förbindelse. Jag kände ock själf samvetskval däröfver; men

tröstade mig med att jag ju icke gifvit Lisbet något trohetslöfte.

Under alla dessa nöjen och förströelser samt mångahanda sjudande tankar och känslor blef jag mer och mer likgiltig för gården och dess skötsel.

På vintern fans i det stora hela ej mycket att göra; men med våren tillstötte mångahanda bestyr. Så kommo bekymmer för pengar, ty då räntan skulle betalas, hade vi inte ett öre här för. Höfrö måste köpas. Detta togs på kredit hos Günther. Och denne lät betala sig 25 procent mer, än om inköpet gjorts i sta'n, så ock med en hel del andra saker.

Jag såg tydligt, att det gick baklänges; men jämrade mig icke så mycket däröfver som min mor, ty hon kvidde beständigt.

Ofta sade jag till mig själf:

”Nej jag måste bort härifrån, ut till andra förhållanden och bryta mig en ny väg, bli rik samt ärad! Det har jag ju också många hundra gånger drömt om. Bara jag kunde komma ifrån altsammans med heder. d. v. s. ej lemna min mor på bar backe. Nej, det går inte att ta' sig fram här. Min viljekraft är lika med noll. Det fins för många lockelser, för många vänner. De stridiga känslorna rycka mig hit och dit. Ehuru jag är född bondson, vet jag ju föga eller intet om ett ordnadt jordbruk. Ej kan jag gå till råds med min mor. Hon vet ännu mindre än jag. Nej, jag måste sälja går-

den, ty det finnes intet tvifvel om, att huru flitig jag än är, huru jag än försakar och bråkar min hjärna med planer till att ställa alt på bästa sätt, så skall jag likväl misslyckas."

Slutligen gick jag till prästen.

Hvad fick jag för råd af denne, tror ni?

"Du är en stor syndare", sade han, "som gått bort ifrån Gud, förspilt din ungdom samt lagt sten på börda för din mor, hvilken redan borde ha tillräcklig sorg i följd af din fars förskräckliga fränfalle, utan att jämväl vara tvungen begråta en förvillad sons dårskaper. Första steget på din bättringsstråt, min käre Petrus, ligger däri, att du ångrar dina förvillelser, börjar tro på Herren Jesus, lyder din mor och blir flitig samt sparsam. Slutligen bör du alt framgent genom användandet af nådemedlen, ordet och altarets sakrament, stärka och uppbygga dig i din tro. Och Jesu dyra blod skall rena dig, göra dig fri, glad och lycklig". Nu drog den gamle mannen ett djupt andedrag och visste ej hvad han skulle säga mer.

När jag framkastade spörsmålet, huru och på hvad sätt jag lämpligast skulle kunna förbättra den skrala ekonomien, stod han svarslös. Han gjorde en afvärande gest.

"Jag själf har det mycket dåligt stäldt i den vägen. Jag kan icke hjälpa dig."

"Nej, det fordrar jag icke håller. Jag ville blott ha ett godt råd."

Nu runkade den gode mannen på hufvudet.

"Hvarenda en klagar. Jag tror för resten

att det är på modet att göra det. Nej inte så håller. De ha det nog mycket dåligt de flesta — ej alla förstås. De *måste* låna pengar påstå de, bara låna, låna och låna. Hit kommo de ju en tid i massor och ville att jag skulle skriva vederhäftighetsbevis på deras växlar och lånehandlingar. För att hjälpa dem gjorde jag det. Nu tagas mina bevis icke längre goda i bankerna, sedan dessa fingo förlora på några af de af mig rekommenderade "papiren". Endast länsman får numera utfärda vederhäftighetsbevis. Har han något bättre reda på ställningen, tror du? Åh nej, men han är ej så hjälpsam som jag var. Vid de sista orden sänkte han rösten. Men, då jag tänker efter, var det ju ingen hjälp. Icke är det något att glädja sig öfver att få låna. En dag kommer då man ska' betala också . . . Och inte bär sig jordbruket. Det går nog något så när an, om blott goda är beskäras oss från höjden; men bebare oss Gud för hårda — — —"

"Tror icke pastorn, att man lägger an allt för mycket på sädesodling?" frågade jag, afbrytande hans ordsvammel.

"Kära du, fråga mig icke!" ropade han retligt och ängsligt. Jag förstår mig ju icke ett dugg på jordbruk. Därför tänker jag ock arrendera bort prästgården i år. Det bär sig inte för mej att ha den själf."

"Tror icke pastorn ändå, att jag bör sälja gården?"

"Gör som du vill, i Guds namn!" ropade

han otåligt. "Det förstår du säkerligen bättre än jag."

Jag gick ifrån prästgården lika rådlös som då jag kom.

"Det borde jag ha förstått!" mumlade jag. "Hans bransch är ju att *predika* för oss, moralisera oss samt hota oss med helvetet ibland." Jag skrattade.

Nu först erfor jag till min glädje, huru frigjord jag var från det välde religionen hittills haft öfver mig. Jag kände mig helt och hållet oberörd af pastorns tvifvelsutänksamma straffdomar och vinkar i afseende på mina synder och min frälsning.

Hemkommen meddelade jag min mor och Lisbet förloppet af mitt besök i prästgården. Den senare hörde på, utan att säga ett ord, men min mor tyckte, att jag varit dum.

"Nu får naturligtvis pastorskan reda på hur det är ställt och därefter blir det bekant öfver hela socknen, ska' du få höra."

Härvid kom jag ånyo att tänka på, huru som jag under mitt samtal med pastorn tyckt mig förmärka att någon gläntat på dörren till rummet innanför expeditionen. Var det kanske pastorskan som lyssnade?

"Fy, så simpla en del människor ä!", tänkte jag för mig själf.

Jag försummade nu gårdens skötsel nära nog helt och hållet. Nätt och jämt hvad jag af min mor tvangs att göra, uträttade jag — ingen-

ting vidare. Det öfriga fick gumman och Lisbet sköta om.

Jag kände mig så trött, så liknöjd och led vid alt detta släp, alla dessa bekymmer och grannarnas välmenta råd. Ingenting gjorde mig så förbittrad, som då någon gammal gubbe med faderligt skick kom för att förebrå mig mitt handlingssätt den och den gången; mitt slarf o. s. v.

I synnerhet hade jag ett godt öga till en liten egenkär, viktig torpare från byn Önsta, en släkting till min mor.

En dag kom han och bråkade mer än vanligt. Slutrefrängen, då han talade, blef alltid:

"Ser du icke att det går på tok!"

Men i dag fick han ej fortsätta länge, innan jag brusade upp.

"Håll mun på er, gubbe! Här har ni ingenting att skaffa", röt jag till, så att han hoppade högt på stolen.

Men om *han* nu blef *het*, vardt jag *ursinnig*.

"Ut med er", skrek jag. "Det är min gård än så länge. Och medan vill jag åtminstone vara herre här."

Han insåg sig dock icke vara skyldig att gå förrän han blef tillreds.

Då grep jag den lille fnaskern i kragen, tog med andra handen fast tag i hans båda ben, bar honom så ut på förstugubron och slungade honom handlöst bort efter gården. Han skrek af smärta, fruntimmerna gräto, men jag skrattade.

"Jag skall lära dem lägga sig i andras affärer", utbrast jag i triumf.

Efter den dagen blef jag emellertid mera däsigt och liknöjd. Jag byste nu endast en önskan, nämligen att så fort som möjligt få sälja gården. Resten af min håg och mina tankar delade jag mellan supning och kortspel samt ständigt återkommande drömmier om de båda jäntorna, Britta, norskan, och Lisbet. Jag var fastlåst vid dem bägge.

Den förra lockade mig med sitt lifliga väsen, glada prat och oefterhärmligt tjusande koketteri. Det följde skratt och solsken i hennes väg; lustiga visor hade hon att sjunga, och på mig, stackars Petrus Persson, slösade hon sina ömmaste blickar.

Men äfven Lisbet fortför att öfva sin trollmakt på mitt sinne. Med henne var det återigen något annat.

Hennes själ låg lika dunkel och mild för min känsla som den aningsfyllda midsommarnatten för drömmaren. Då jag någon gång nedlät mig att se in i de blå ögonen och märkte, huru det djupa allvaret i detta väna ansikte gaf vika för en ljuf glädje, klappade mitt hjärta af en obeskriflig sällhet. Och genom mitt sinne strömmade något mildt, mjukt, rent, liksom blomdoft i sommartid, lik ljumvind på våren, likt smekande orgeltoner. Om jag ej grasserats af min stolthet, skulle jag vid slika tillfällen slutit Lisbet till mitt bröst, för henne biktat mina svagheter samt med henne jollrat i glädje; jollrat

om ljusa framtidsdrömmar. Och Brittass sirénmakt hade därvid förvisso brutits; ja, förintats med ens; men nu i stället fanns denna sirénmakt kvar hos mig. Svagheten. liknöjdheten. dåsigheten och galenskaperna funnos jämväl kvar.

Om det berodde på de religiösa grubberierna eller något annat, vet jag icke, men jag märkte tydligt, hurusom Lisbet blef mildare och ömmare, mera tyst och undergifven. Hon öfvervägde nu hvarje ord och handling med största noggrannhet. Och dag för dag, tid för tid blef denna mildhet, detta saktmod förhärskande. Öfverallt spred hon ock liksom en fin, välluktande doft af godhet och behag. Hon läste ofta i bibeln. Hvarje morgon och kväll föll hon på knä och bad tyst.

En dag frågade jag henne, om hon blifvit läsare.

"Nej", svarade hon, "icke riktigt. Jag beder aldrig till Gud om en stark tro. Detta ord kan jag icke fatta. Men jag beder om kraft att i tiden kunna bli lik den korsfäste: ödmjuk, hjälpande, uppoffrande, med ett ord, att kunna i allt göra det, som är godt. Och i förvissning där-om, att jag icke bedt förgäfvat, stiger jag upp af bönen att i ödmjuk lydnad efterlefva min mästaress lärdomar. En glödande kärlek till alla, såväl människor som djur, får mer och mer makt öfver mig. Allas lycka är min sällaste tanke. I glad förtröstan på någon enda liten seger skyndar jag så att söka sprida det goda allt vidare och vidare. Jag lyckas kanske klent,

men jag misströstar aldrig. Den frukt jag sår skall måhända gro, om ej förr, så i ljum vårdag hos det släkte, som kommer.”

Då jag nu sitter här på min lilla gård, uppfylld af pliktkänsla och arbetslust och då hvarje stund, som jag använder på nedtecknandet af dessa minnen, anses bortkastad, är det för mig ofattligt, huru jag för 12 år tillbaka kunde bära mig så tanklöst åt som jag gjorde.

På hösten 1883, jämt 3 år efter min fars död, uppehöll jag mig i en hästhandlarsgård en hel vecka och rumlade. Min mor skickade mig därunder flera hälsningar att komma hem. De numera torra kornskylarna borde köras in, och som hon samt Lisbet som bäst höllo på med potatisupptagningen, behöfdes min hjälp. Jag hälsade dock tillbaka, att jag struntade i allsammans.

”Jag skall sälja gården och ge mig ut”, sade jag och log mot mina supbröder, alldeles som om jag varit en riktig kaxe.

Under denna olycksaliga vecka bytte jag i fyllan och villan hästar med en tvetydig person vid namn Stor-Sven och blef lurad eller ”klädd in på bara benen”, som en af mina vänner efteråt uttryckte sig. I stället för en seg arbetskamp, hvilken far och mor födt upp och som nu slitit i gården i 9 år samt var ämnad att stanna där till döddagar, fick jag, förutom 10

kronor i mellangift, ett gammalt, vekt stokreatur, som haltade och bet i krubban.

Jag ljuger ej, om jag påstår, att gumman mor grät lika mycket då "Blacken" fördes bort, som när liket efter min stackars far för tre år tillbaka sänktes i grafven. Men det var väl till stor del äfven därför, att det nu såg så hopplöst ut, då jag skötte mig så illa. Hon, stackars min mor, hade naturligtvis satt sin största tillit till mig, mitt förstånd och mitt goda hufvud. Och hvilken mor är det, som ej tror, att det enda, kära barnet skall blifva hennes stöd och stolthet på gamla dagar?

Blacken själf tycktes förstå sin ställning, ty då Stor-Sven, hästskojaren, fattade tag i grimskafvet för att leda honom bort, såg han på honom och lade öronen bakut; men så fick han — hästen — syn på min mor, som stod därute på förstugubron och torkade tårarna med förklädet. Och genast stodo öronen rätt i vädret. Det kloka djuret riktigt smågnäggade mot gumman samt ruskade på hufvudet i synbar förtret öfver att ej kunna slita sig lös från sin nya husbonde.

"Jag ser dig nog, jag, stackare", tyckte hon.

Hon kunde icke uthärda längre utan gick in stugan, kastade sig på en soffa och grät. Jag har aldrig, hvarken förr eller senare, sett henne vara så öfverväldigad af sorg.

Jag kände allt för väl, att jag handlat mycket illa, som låtit det stackars djuret komma i

röfwarehänder; men aldrig kunde det falla mig in att söka göra upp handeln. Det ansåg jag vara alt för futtigt.

— — —
Nu började folket prata om mig och säga att jag var en "tuss", som omöjligt kunde sköta mig. Detta visste jag dock alra bäst själf.

Döm således om min glädje, då jag helt plötsligt i följd af annons i en tidning erhöll anbud att få sälja gården. En genom skogs-försäljningar förmögen torpare från grannsocknen kom som en räddande ängel, ingick beskedligt på mina villkor samt köpte rubb och stubb. Min mor fick ett anständigt födoråd; inteckningarna öfvertogos och betalades af köparen, resten af köpsumman bekom jag kontant. Jag betalade de öfriga skulderna och hade ändå 150 kr. i behåll. Af dessa fick min mor 100 — 50 behöll jag för egen räkning.

"Bravo, bravo!" jublade jag den dag alt klarerats.

Jag köpte mig nu en yxa och en stekpanna samt gjorde mig i ordning att bege mig af till skogarne för att hugga timmer. Jag stannade hemma öfver julen, men strax efter nyåret, en kulen, snöig dag, gaf jag mig i väg. Jag hade läst och hört berättas, att de, som för alltid lemna sitt hem, vid skilsmässan med de sina gråta och känna sig olyckliga. Så var ej förhållandet med mig; ty jag skrattade och skämtade med gumman mor och Lisbet, underlät ej

att uttala mina framtidsförhoppningar och ryckte på axlarna åt deras tårar.

Ut, ut! hade varit min käraste dröm i flera, flera år. Nu skulle den bli uppfylld. Nu hade jag allenast mig själf att sörja för. Min mors ställning hade tryggats och mina belackare, som alltid spått elände åt oss, stodo där med skammen. Det enda, som oroade mig, var min ställning till Lisbet. När jag tryckte hennes hand till afsked, föreföll det mig som jag skilts vid en främling. I hennes tårade ögon varnade jag emellertid ett bönfallande uttryck.

"Du kommer väl hem och hälsar på i vår?" sade hon.

"Det beror på huru jag tycker", svarade jag gycklande.

Min mor och Lisbet, som under dessa gångna $2\frac{1}{2}$ år fäst sig vid hvarandra tillgifvet och innerligt, behöfde ej genom gårdens försäljning skiljas; ty den nykomne bonden legde Lisbet till piga. Och kommo de öfverens, att den unga flickan på nätterna skulle ligga i födorädsstugan hos gumman mor.

Britta hade farit hem till Norge. Jag sände henne ett långt bref, däri jag omtalade försäljningen af gården och motiven härför.

I sitt svar tyckte hon, att jag handlat oklokt och fantastiskt. "Men", slutade hon, "min kärlighet ær kun lige uröckelig", hvilket gjorde mig så oändligt stark och hoppfull.

Så kom jag till skogs och började hugga timmer.

Vi bodde omkring 30 arbetare i kojans, som uppförts af oskrädda timmerstockar långt uppe i vilda skogen vid en bäck.

I kojans tak var ett hål för röken från den i midten af stora stenar uppförda spiseln, om jag får använda ett så vackert namn om den eländiga eldstaden. Här brann det hela natten igenom. Hu, hvad jag ändock frös på nätterna i denna usla bostad! Och hvad jag pinades af den enförmiga födan! Denna bestod mest af fläsk, bröd och kaffe. Fort nog blef det fullt af ohyra, som gnagde och bet en öfver alt på kroppen. Äfven detta plågade mig.

På söndagsmorgnarna sköljde vi af oss den värsta smutsen samt foro på timmersläden fram till den en och en half mil från kojans liggande byn. En del huggare och körare från andra kojor stötte äfven till. Där framme köpte några af oss mjölk och ägg; andra skaffade sig lagad mat. På kvällen anordnades dans. En handelsman från byn försåg oss med bränvin, för hvilket han tog 2 kr. 50 öre litern. När så alla dessa olika människor: värmlänningar, dal-karlar, hälsingar, smålänningar och jämtar blefvo fulla samt blodet hett, slutade nöjet ofta med ovänskap och slagsmål. Men det var icke de olika nationaliteterna, såsom naturligast kan förefalla, som därvid höllo i hop, utan de olika kojlagen. Sent på söndagsnatten återvände vi hem till kojans, och tidigt andra dagen började samma eländiga, sträfsamma lif.

På våren, efter att ha gjort sluträkning,

hade jag af min arbetsförtjänst en ren behållning af 375 kronor.

"Aldrig kommer jag i en bolagskoja mer!" utropade jag, då jag iförde mig rent linne och nya kläder.

Jag rufvade nu på en ny plan till att tjäna pengar. Jag hade nämligen sett, att de, som handlade med matvaror m. m. i närheten af afvärkningsplatserna, tjänade stora pengar. Jag beslöt att nästa vinter slå mig på dylik handel.

Under sommaren arbetade jag med höbärgning och diverse arbeten åt en bonde borta i den ofvannämnda skogsbyn. På hösten gjorde jag ett flyktigt besök hos min mor. Jag tror dock ej att jag kommit till Österåsen, om jag ej längtat att få se återse Lisbet, som jag också mycket riktigt träffade. Hon hade blifvit ännu vackrare; men egendomligt nog fann jag nu att jag blifvit mera kall och likgiltig för kvinnorna än förr. I stället hägrade rikedomen, pengarne för mig.

"Först skall jag bli rik, sedan får jag hvem jag vill af dessa tjusande kvinnor, världen är fylld af."

Då jag såg huru den nye bonden ifrigt stökade med den gård, hvilken förr varit min, skar det mig i hjärtat af ånger öfver att jag sålt den.

Nu först märkte jag ock hvilket vackert ställe min födelseby var. Jag blef liksom friare, starkare och gladare däruppe på höjden, hvarest man skådade fjäll, höjder och sjö åt alla håll, långt, långt bort.

Men så hörde jag denna hjärtskärande klagan från allas läppar öfver fattigdom och släp. (Den enda nöjde var den nye skuldfrie bonden å vår gård). Och denna klagan gjorde mig så oändligt illa. Fattigdom och brödbekymmer, småaktigt prat om hvarandra — små själar i starka kroppar! Lisbet talade dock aldrig något skvaller. "Hon är så snäll, så hjärtans god och mild", lät det om henne.

På hösten 1884 öppnade jag min lilla handel.

Detta gick mycket lätt för sig. Hvad jag ej betalade kontant af det lilla lagret, fick jag på kredit. Jag tog att börja med varorna hos en större handlande i staden. Jag köpte rågsikt, hvetmjöl, fläsk, kläder och en del lyxartiklar samt hafre åt hästarna. Var vänlig mot kunderna samt lockade ett stort antal af timmerafvärkarna från min konkurrent. Dessutom smyghandlade jag med bränvin och konjak emellanåt. Omsättningen blef större än jag någonsin anat. Pängar inflöto med otrolig fart, och då jag på våren gjorde inventering, fann jag mig till min glada häpnad stå där med en nettovinst af 5,341 kronor. Under sommaren (1885) rädde stiltje i omsättningen. Härunder använde jag större delen af tiden för att lära mig bokhålleri samt upphjälpa mina dåliga kunskaper i räkning och skrifning. På vintern blef det dock samma rutsch. Våren 1886 innehade jag en ren kapitalbehållning af 12,735 kr. och några öre.

Som jag genom inspektorn för afvärknin-

garna erfor att det på länge ej komme att bli någon vidlyftigare timmerdrifning där på orten, sålde jag det lilla lager jag ägde i behåll till ett äldre fruntimmer, som under mitt handelskap i den lilla skogsbyn troget gått mig till handa, *och öppnade sin ershandel i närheten af Östusund.*

Sålunda hade jag under dessa tre år lyckats skrapa ihop en liten förmögenhet — efter mitt sätt att se åtminstone.

Under min utveckling hade en viss obeständighet kännetecknat mitt handlingssätt. Så var det äfven nu, ehuru i något mindre grad än förr. Och den medärfda stoltheten fans ännu kvar. Jag glömde aldrig den aktning jag var skyldig mina medmänniskor, men jag visste på samma gång att hålla på min egen värdighet. Jag hade vuxit samt blifvit stor och stark. Flickorna och spegeln sade mig att jag var ståtlig och vacker. I hela mitt uppträdande förstod jag att nedlägga något hemlighetsfullt och inträseväckande. Jag visste det själf och hörde det af andra. Under dessa år jag varit ute i lifvet hade jag dessutom satt mig i besittning af en bildning och en umgängesvana, högst ovanlig för personer i min ställning och med min underbygnad.

— — —

En dag, då jag stod innanför disken och läste senaste tidningen, inträdde plötsligt en för mig obekant dam, till utseende från staden. Hon frågade i förlägen ton, om jag hade skidor till salu.

"Nej, tyvärr."

"Jo, det är på det sättet", började hon, "att jag varit på en skidtur till Värkön. Men så råkade jag ut för den nedriga oturen att bryta sönder ena skidan. Och nu är jag alldeles olyckligt fast." ~~Fästans situationen~~ var kritisk, log hon ändå. — "Jag kunde nog gå hem till sta'n med skidorna på axeln, men det är så rysligt förargligt."

"Ja, d. v. s. till salu har jag inga skidor, men för egen räkning äger jag ett par, som fröken gärna kan få låna, om de duga."

"Ack, så rysligt snällt!" Hon slog ihop händerna och såg oförstäldt glad ut.

Flickan kunde vara så där omkring 20 år, af medellängd, ljuslätt, elegant klädd med runda former och ledig gång, som var vaggande och mjuk likt kattens.

Så följde hon mig till vagnsboden. Det blef nu öfverenskommet, att jag skulle gömma hennes trasiga skidor och ta dem med vid tillfälle då jag hämtade mina egna.

"Men hvar skall jag få hämta dem?"

"Jo . . ."

"Ursäkta att jag är rättfram", afbröt jag. "Men nu då vi kommit i 'affärsförbindelse' med hvarann, kunna vi gärna bli bekanta eller hur?"

Och så presenterade vi oss för hvarandra. Hon hette Märta Nilsson. Fadern var gårdsägare, och hos honom skulle jag få hämta skidorna mina.

Därefter bjöd jag henne på ett glas vin,

som min hushållerska serverade inne å kontoret. Och där suto vi vid hvar sitt glas och pratade bort en hel timme.

När vi skildes, var det som om vi känt hvarandra länge.

"Jag ångrar inte att jag bröt af skidan", log hon, då hon begaf sig i väg.

En dag på våren instälde jag mig hos hennes far för att hämta min egendom. Märta själf framlemnade skidorna.

"Hvad blir jag skyldig för besväret?" frågade hon.

"Ingenting, min fröken. Jag visste ju inte på hvilket konto jag skulle skritva det", log jag gäckande.

"Då får ni skrifva det på mitt hjärtas konto", sade hon hastigt, men blef i det samma blosande röd. Jag tyckte mig i hennes drag skönja ånger och förlägenhet öfver en utsagd dumhet.

"Hur mycket får jag debitera?" utropade jag skämtsamt.

Men utan att vänta på den förlägna flickans svar, tog jag mina skidor på axeln, lyfte hastigt på hatten och skyndade ut på gatan.

"Så förändrad du blifvit på sista tiden", sade min hushållerska en dag vid middagsbordet. "Jag tror bestämdt du är kär!"

Jag svarade ingenting, men jag visste att så var. Förut hade nog kvinnobilder hägrat

för mitt öga, ympat in oro och ljuf glädje i mitt bröst; men *aldrig* såsom nu.

Jag kunde inte sofva på nätterna, ej arbeta om dagarna. Mina tankar och känslor, min hela själ fastlåstes vid detta ett och detsamma: Märta Nilsson. Ofta satte jag mig ned för att medels ett glödande bref bekänna för henne hvad jag älskade och — led. Men skrivelserna brändes alltid upp, då de voro färdiga. Somliga gånger föresatte jag mig att glömma henne, men det var då omöjligast af allt.

Så en dag fick jag ett bref. Och aldrig har ett bref gjort mig gladare. Jag skrattade och grät om hvarannat; jag hoppade, dansade i vansinnig fröjd. Hvarje fattig gumma, som den dagen kom in i boden för att köpa ett eller två kilo kaffe och lika mycket socker, fick allt detta för ingenting. Jag vägde liberalt åt kunderna. Och till alla pysar samt töser, hvilka kommo för att handla, utdelade jag konfekt i stora strutar.

"Men brefvet och dess innehåll?" frågar ni.

"Jo, det var en liten förtjusande biljett från Märta Nilsson med en "vördsam" förfrågan, om jag ville deltaga i en festtillställning i det gröna, som en del af hennes bekanta, några unga damer och herrar, ämnade anordna på Valborgsmässoaftonen. Det var ej fråga om någon bjudning, utan hvar och en skulle betala för sig. Hon inbjöd mig så mycket hållre, skref hon, som hon visste att två för mig bekanta handelsmän äfven komme att deltaga. Brefskrifverskan

och dessa hade hvar i sin stad varmt rekommenderat mig hos de andra.

Jag skref genast svar, tackade hjärtligt för anbudet samt frågade vördsamt, om jag äfven finge likvidera hennes andel i kostnaderna, för hvilket ändamål jag förslagsvis bilade 25 kronor i och för nödiga inköp af hvad som till festligheten erfordrades; bad att få en förteckning å deltagarna och inneslöt mig i hennes "benägna hågkomst" samt lofvade infinna mig å utsatt tid och plats.

Dagen kom. Vi uppgjorde en stor eld i en liten tallbacke vid sjön, som ännu var frusen; brasade på med tomma tjärtunnor och fotogenfat, så att det lyste vida omkring. Sedan vi så superat framför elden, tog jag fram ur en medhafd kappsäck sex buteljer champanj, som under jubel och tusende tacksägelser consumerades.

Midt i natten spredo vi oss par om par, somliga helt nära elden, somliga längre in under tallarne.

Bränslet var i det närmaste utbrunnet. Jag och Märta Nilsson hade tagit plats å en tufva nära elden. Jag var så lycklig, så jublande glad öfver att hon inte var rädd att sitta ensam med mig. Det var en kall och fuktig natt, men ingen hade ännu framkastat förslag om uppbrott. Fort nog måste min dam erkänna att hon frös.

"Vill ni gå hem?" sporde jag liksom på försök.

"Åh, nej! Det brådskar ju inte!"

"Well! Inte ska' ni behöfva frysa åtminstone", sade jag, i det jag tog af mig den varma promenadpälsen och tvang henne att svepa den omkring sig. Varligt, försom på försök, lindade jag så armen om hennes lif och började i förtrolig ton berätta den ena härresande historien efter den andra om jättar och troll i skogen, om tomtar i fähus och stuga samt om sjöjungfrur, som sjunga sin vemodfulla sång på böljan i tyst, ödslig kväll och natt.

Jag hörde på hennes utrop att hon följde med. Slutligen kom bikten om min kärlek. Jag tog hennes kalla hand i min, hvilken var glödande varm som mina ord.

— — —

Så var det klart! Jag hade blifvit den lyckligaste bland dödlige. Sällskapet ägde inte en aning om hvad vi språkat. Kanske de andra hade afhandlat samma saker?

Då vi på morgonen tågade hem mot staden, voro vi alla i en så öfverdådig munter stämning som en skara af unga, friska människobarn någonsin kan bli.

Hennes far var den medgörligaste under solen. Han hade ingenting att invända emot vår förening. Han visste att jag var en bärgad karl och en driftig affärsman. Mera behöfdes ej för honom. — Den 23 juni 1887 kungjordes vår förlofning.

"Lisbet ligger för döden och vill träffa dig",
lät det i ett bref, som jag bekom på efterjuls-
vintern 1888. Att börja med tänkte jag ej bry
mig om att fara; men något inom mig sade,
att jag ej borde neka den döende denna sista
begäran. Min fästnö följde mig.

"Är hon mycket sjuk?" frågade jag min mor,
som tog emot oss på förstugubron. — Lisbet
låg nämligen hemma hos den senare i den lilla
kammaren.

"Ja, hon har nog inte mycket kvar", sva-
rade gumman.

Jag gick in i kammaren, där Lisbet låg
allena; Märta och min mor stannade i rummet
utanför.

Genast jag kom in kände jag mig obehag-
ligt berörd af en kväfvände, oren luft, något
kvalmigt och instängdt. I sängen låg den sjuka,
aftärd och blek. Det föreföll mig något futtigt
i hela situationen.

"Goddag, Lisbet."

"Har du äntligen kommit?"

"Ja. Var det något särskildt du ville?" spor-
de jag.

"Nej, jag ville bara se dig innan jag dör.
Jag kommer snart att dö", sade hon ifrigt.

"Du talar så fint", gentog hon.

"Ja, i sta'n, där jag ofta vistats, brukas det
så. Man får ta' seden dit man kommer", sva-
rade jag kallt.

"Har du råkt din mor?"

"Ja, nyss."

"Det var mest för hennes skull jag bad dig komma." Hon log.

"Såå!?"

"Jo, när du nu har så du kan, ville hon att jag skulle öfvertala dig att återvända hem, köpa igen gården och vara hos henne."

"Asch!"

Det föreföll mig med ens så småaktigt, så påfluget, så ogrannlaga hela denna tillställning med resan. Bara egennyttas således! Jag ville ej klandra Lisbet. Hon menade nog väl. Jag såg för resten huru förlägen hon var. Men min mor! Hade jag ej sört för henne? Hon uppbar ju sitt årliga födoråd och fick pengar af mig tillika

"Var det bara det!" sade jag halft missbelåten.

"Nej *jag* hade också några ord att säga dig", sade hon.

"Det luktar så fint och friskt utaf dig, alldeles som om sommaren. Kom litet närmare!"

Och så började hon berätta om sin kärlek till mig, lika tidig som min till henne; att hon alltid önskat det annorlunda emellan oss; men fruktat för att *jag* var likgiltig för henne. Hvilket hon ännu mera trodde, då jag började med Britta. Nu visste hon, att hon ej skulle lefva länge och hade velat säga mig detta för att jag skulle förstå huru högt hon värderat mig.

"Jag har i hela mitt lif ej hållit af någon annan än dig."

Mitt sinne blef vekt. Det strömmade så

mycken älskvärd godhet från denna döende kvinna, att jag med ens omstämde. Jag beslöt mig för att stanna hos henne ännu en timme samt gick just till dörren för att tillsäga Märta att fara till gästgifvaregården, då Märta i detsamma trädde in. Lisbet upptäckte henne genast.

"Far med Lars till gästgifvaregården. Jag kommer efter om en stund", sade jag brådskande.

Min fästmö kastade en hastig blick på den sjuka, som blifvit så blek, så blek.

När vi ånyo voro ensamma, började Lisbet gråta. Sedan tårarna upphört att rinna, sade hon:

"Det känns något stickande i hjärtat. Det är icke hat, men ändå mycket svårare än sorg. Hvarför tog du henne med? Var det för att hämnas på mig och göra mig ondt?"

Stackars Lisbet! Jag såg huru hon led och beslöt göra allt för att hon måtte återfå den frid hon nyss ägt.

Jag satte mig vid hufvudgården, lade hennes hufvud på min hand och började tala i en öm, smekande ton.

Jag nämde hvad jag lidit, huru varmt mitt hjärta brunnit för henne, som låg där och led. Jag hade aldrig glömt henne, men så trängdes hon bort af denna andra, hon, som nu kallades min fästmö.

"Och det som kanhända mäst skilde oss åt på senare tiden var vår tro, våra skilda åsikter. Du trodde och tänkte så varmt — jag var den bittraste hatare, den olyckligaste tvifflare. Hvarje gång jag tänkte på dig som min hustru, blef

du så ren, så skär, så vit och jag så ovärdig och oren. Och ändå var jag för stolt att tiggas om din kärlek. Jag skulle bli stor och mäktig, rik och förnäm samt drömde om en brud med anor, bildning och världsvana. Mina djärfvaste drömmar ha nu gått i uppfyllelse . . .”

Jag hade talat sanning och utan omsvep.

”Vill du lofva mej att komma tillbaka hit till din mor?”

Jag öfvervägde länge.

”Skulle du bli gladare för det?”

”Ja, då skulle jag bli så glad! Näst dig, älskar jag din mor högst. Inte ens mina föräldrar äro mig så kära som hon. Och kommer du bara hit, då är du räddad. Där ute går du förlorad.”

Skulle jag neka henne denna hennes sista bön? Skulle jag lofva och ej hålla? Det stormade öfver mig en brinnande längtan att aldrig behöfva komma tillbaka hit; att få komma ut från detta murkna, som drog och lockade; att för alltid få gå ifrån och glömma dessa halfutvecklade människor med inskränkta begrepp och skumma tankar; att fly från denna trånga värld, där bekymmer och dagslit i gröfsta form vore allas lott. Usch, hvad här nu föreföll mig smutsigt, rått, tafatt och simpelt. Och ändock fans inom mig en viss sympati för allt hvad jag afskydde. Det låg antagligen i blodet. Jorden, skogen, fjällen, — allt drog och lockade. Huru varmt älskade jag icke skogens dunkel och sus samt allt som minde om min barndom, min far,

hvars så hastigt afbrutna lifsgärning jag var satt att fullfölja. Och så skulle härlig vårdag randas en gång, ja, många gånger med bäck-sorl, fågelsång och blomdoft. Men det var något mer, något, som jag ej kunde tolka, hvilket jämväl dref mig tillbaka till jorden, arbetet och mödan. — Jag sade:

"Ja, jag skall återvända hit."

Nu var löftet gifvet. Jag hade styrt mitt lif in på en ny stig: den, som vände tillbaka till utgångspunkten.

Den döende blef lugn.

"Får jag ha hufvudet på din arm?" bad hon.

Hon fick så.

Andedragen blefvo småningom kortare och svagare. Slutligen ryckte det till ett par gånger i den spensliga kroppshyddan, och Lisbet var ej mer.

Under hemresan iakttog jag en envis tystnad. Jag gjorde upp räkningen med mig själf och mitt föregående lif, som nu passerade revy för min själ. I den milda vinternatten, där jag vid Märta's sida i rask fart under munter bjällerklång ilade efter sjöns is mot staden kände jag att jag lofvat den döende alt för mycket. Men min heder uppreste sig mot hvarje löftesbrott.

"Så skall jag då sluta med handelsyrket, sälja alt hvad jag har och köpa igen gården därhemma i Österåsen . . . Men Märta då?"

— Ah, skall då detta löfte skilja mig äfven från henne! Och så ryste jag vid tanken på att detta också möjligen var Lisbets afsikt.

Om några dagar meddelade jag Märta mitt beslut, att jag ämnade bli bonde på nytt.

I början trodde hon att jag skämtade; men då hon äntligen hörde att det var allvar, bad hon att jag för hennes skull skulle slå det där ur hågen.

”Nej, hvad jag lofvade den döende håller jag. Hällre då skilsmässa oss emellan än ett löftesbrott i en så allvarlig sak.”

Man bör för resten lyda blodets röst.

Jag längtar ut till höjderna och de vida dalarne, där vinden susar ömsom kall, ömsom mild. Du däremot vill stanna i staden. Din fot är för liten och ömtålig för den steniga byvägen. Äfven hos dig ropar blodet. Så vandra då på dina älskade gator bland en tanklös skara af flärdfulla stadsmänniskor — jag följer dig ej.

Nu finga hennes ansiktsdrag en beslutsam anstrykning.

”Nej, vi skola ej skiljas. Äfven jag härstammar från landet. Min far var, också han, bonde i unga dar, fastän jag ej mins något om det. Min fot är ej för liten och ömtålig för den steniga byvägen. Jag går dit du går. — För-låt mig, bad hon och kysste mig.”

På våren var alt ordnadt. Jag hade sålt min handelsbod och mitt lager samt öfverenskommit om återköp af gården, för hvilken jag nu

betalade 500 kr. mer än hvad jag fick, då jag sålde honom. Märta och jag voro nu gifta.

För mig var det visserligen litet ovant att så där ta i tu med det tunga arbetet; jag kände dock till det. För Märta ändå värre, ty hon visste ingenting därom. Men min mor var outtröttlig i att undervisa och lära. Här spansks, väfdes och stökades lifligt. I en sak var dock Märta kunnigare än min mor, nämligen i matlagning. För att min hustru ej skulle känna ett alt för stort afbrott i sina vanor lät jag på öfra botten inreda och möblera tre rum för vårt enskilda behof. Och här grät min stackars hustru så mången gång och önskade sig åter till staden. — — —

Under sista tiden min far lefde blef det likosom ett mod att anordna andelsmejerier. Men sedan den första förtjusningen lagt sig, tynade den nya handteringen bort. Man ledsnade vid att hvarje morgon skjutsa sin mjölk den långa vägen fram till mejeriet. Hur man räknade, ville man äfven finna, att det lönade sig lika bra att förädla mjölken hemma. Den ene efter den andre öfvergaf sålunda de i början lofordade mejerierna, af hvilka de fleste nedlade sin rörelse. Så återgicks till den gamla vanan, mjölken silades i trätråg, så att den måste stå i 24 timmar innan grädden afsöndrats, smör tjärnades i höga s. k. hållkar, ost gjordes af skummjölken och messmör kokades af vasslan.

Detta uråldriga, opraktiska sätt kunde jag icke tåla. Då jag fått tillräckligt med kor

och en riklig mängd mjölk, skaffade jag mig det ena nymodiga mejeriredskapet efter det andra.

På sommaren skickade jag endast ungboskapen och två hästar till fjälls, så att de ej skulle inkräkta på betet å hemskogen, som mjölkorna allena fingo förfoga öfver. I stället för att slå de s. k. ängena lade jag ut dem samt- och synnerligen till betesmarker. Jag ansåg det vara mera förstånd att odla upp en ref eller två, än att fara och slå omkring buskarne i en tunnväxt skogsslätter. På hemskogen å min gård kunna nu åtta kor ha fullt bete under sommaren. Det är nog sant, att Märta, då betet på höstsidan blifvit litet skralare, passar på och stjal undan ett och annat fång grönfoder för att drifva upp mjölmängden, men detta ädla bedrägeri från min lilla gumma invärkar ingalunda på fodermängden.

Den sak, som jag funnit löna sig minst, är sädesodling.

Så har jag nu sex års tid arbetat och sträfvat, bygt och förbättrat. Men det märkvärdigaste är ändå, att jag på banken nu har innestående lika mycket pengar, som jag hade, då jag köpte gården. Och ändå är jag skuldfri. Men så ha vi, Märta och jag, inte håller lagt händerna i kors.

Och nu till sist vill jag berätta lösningen af den dystra gåta, som min fars död stälde upp för oss alla i socknen.

Här hos oss ha vi ännu kvar den seden, att

fattighjonen ambulerande flyttas omkring från gård till gård för att erhålla sin försörjning. Vissa roter äro indelade för olika hjon; i följd hvaraf de fattiga äfven kallas rotehjon.

En afton för ett halft år sedan kom ett sådant till vår by. Hjonet var samme målare Olsson, som sutit tillsammans och pokulerat med min far, dagen förrän denne mördades. Olsson var nu skröplig och sjuk.

En kväll kom tjänsteflickan i granngården upp till min hustru och mig, omtalande att den sjuke ville tala med oss.

När vi inträdde i den lilla kammare, där han låg, började han långsamt med matt stämma: "I min ungdom fick jag lära mest hvad som var ondt. Det var liksom stort att röka, suppa och slåss. Då jag konfirmerades, fick jag visserligen en aning om min plikt, men mest i form af utanlexor hvilka jag aldrig riktigt kunde förstå. Konfirmationen var en skyldighet, något som måste fullgöras, om man ej ville föraktas som en hedning eller fritänkare. Men de konfirmerade lefde ändå ett hedninga-lif. Ni vet ej ni, huru många ostraffade brott skogarne och fjällen gömma. Ja, illviljan och det onda fans öfveralt. Och jag fick mycket tidigt den uppfattningen, att det var liksom grant att kunna skoja och bedraga.

Jag hörde det i sockenstugan, där hästskojarne suto under det den gamle prästen med vibrerande stämma höll sin predikan. Jag hörde det i stugorna på söndagseftermiddagarna, då

männen samlade sig kring brännvinsglasen eller kortleken för att döda tiden. Man hade fått den uppfattningen, att lagen vore ett besvärligt något, som man ej behöfde lyda; att bedrägeriet skilde sig från brottet så till vida, att det endast vore ett gyckel att rikta sig med. Att stjäla direkt vore alt för simpelt, resonerade de; men att hugga åt sig något på ett eller annat sätt vore lofvärdt. Men de hjärtlösaste väjde ej ens för rånmordet. (— Jag började nu ana med en rysning hvart han ville komma. Redan nu visste jag, hvem som var min fars mördare. —) Under intrycket af alla dessa åsikter utvecklades jag först till en bedragare, i ty att jag, mellan det jag skötte mitt handverk, började handla med hästar o. d. — År för år blef jag mer och mer hjärtlös. Men jag var ju ej sämre än många, många andra. — Slutligen kom den dag, då jag af vinstbegär störtade din far, Petrus, i diket utanför Bugården och slog honom till döds samt tog hans pengar.

"Ah! Inte var det du!" skrek jag till.

"Jo".

"Och det är du nog fräck att helt lätt utan att visa minsta ånger tala om för mig! Jag har ock lefvat bland dessa människor du ligger och nedsvärtar för att få dig själf lite hvitare; men *jag* har funnit mycket mera ädelt och godt, än lågt och brottsligt." Under det jag harmfult slungade ut dessa ord, hade min hustru mildt lagt sin hand på min axel.

"Tyst", sade hon, "ser du icke att han håller på att dö!"

"Jo, på senare tiden", fortfor den sjuke ännu mattare, "har äfven jag sett det goda spira upp. Men i min ungdom var det mörkt . . . Om jag ändå hade haft en vän, en som velat läsa en bön för mig; jag kan det inte själf . . . Nu i stället får jag dö här förbannad . . ."

"Ja, af mig åtminstone", sade jag hvasst.

"Petrus, snälla Petrus!" Märta smög sig närmare mig. "Säg att du förlåter honom", bad hon.

"Nej!"

Jag gick af och an i den lilla kammaren. Skulle jag då aldrig få vara mig själf! Detta jolmiga, mjuka, milda, steg alt jämt i min väg och lade band på mina känslor, mitt fräsande mod. Förut hade jag värmts därpå. Nu för ett ögonblick föreföll det som en skärande lögn.

"Nej", upprepade jag samt tog en å en stol liggande bibel och dängde den i bordet så det sjöng.

Märta såg på mig förebrående. Jag hade aldrig sett en dylik blick i hennes ögon.

Hon föll så på knä framför sängen och bad högt en kort bön.

Jag hörde på med slö likgiltighet.

"Nu är det slut", sade hon och reste sig.

Och i och med detsamma tyckte jag mig höra en lång, klagande suck därute bland träden i trädgården.

Vi gingo hem under tystnad; men då vi båda

tätt slutna intill hvarandra suto framför kakelugnsbrasan, sade jag:

”Så har då denna mystiska gåta äntligen blifvit löst.

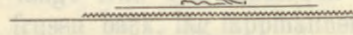
Märta, som satt och vaggade vårt yngsta barn på knä, tillade hviskande:

”Ja, det onda blir alltid i sinom tid uppenbaradt. Lifvet har underliga vägar.”

Solen glittrade matt långs efter de bländhvita drivvorna vid foten af **Gällens dunkla massor. Så långt ögat kunde se, skönjdes i väster endast fjäll — ljusblå böjningar, hvilka öfversta lagret förtonade i de grå molnen.

Det var vinter och bitande köld.

Hj långt från ekladda skogen, bredvid en Hamnskäta, från hvare topp en ljusblå rökpelare ringlade mot hölet.

KAT. * * Gräben * * — en trettioårig lappska — och hennes två små barn, befunno sig på vall med renarna.

Den med hushållsbestyr inne tränga bestaden. De två barnen, en gosse på sju och en flicka på fyra år, lekte kurra gömma där uti i drivvan. Det var nog kyligt för små, spåda händer och öron, men lappens barn få tidigt vänja sig vid kolden, och smättingarnas ludna renpalsar gjorde afven sitt till att hålla dem varma.

Gossen hade redan ett par egna skidor, hvilka han — sedan han tröttnat på leken med sin syster — tog på och började löpa rätt duktigt ned efter slutningen mot bäcken.

Den lilla flickan försökte följa honom, men det gick all för sakta. I trots af att bröderna

lätt slutas intill kvarandra, suto framför kakel-
ugnsbrasan, sade jag.

"Så har då denna mystiska gåta äntligen
blifvit löst.

Maria, som satt och raggade vårt sugsta
barn på knä, tillade hvisslande:

"Ja, det enda blir alltid i snöom fid. uppen-
barhet. Låt oss ha underliga vägar."

* * * * *

Solen glittrade matt längs efter de bländhvita drifvorna vid foten af **fjällens dunkla massor. Så långt ögat kunde se, skönjdes i väster endast fjäll — ljusblå böjningar, hvilkas öfversta lager förtonade i de grå molnen.

Det var vinter och bitande köld.

Ej långt från den rimklädda skogen, bredvid en frusen bäck, låg lappmannen Torkel Rampos kåta, från hvars topp en ljusblå rökpelare ringlade mot höjden.

Kåtans invånare, utom husmodern — en trettioårig lappska — och hennes två små barn, befunno sig på vall med renarna.

Den unga lappustrun var sysselsatt med hushållsbestyr inne i den trånga bostaden. De två barnen, en gosse på sju och en flicka på fyra år, lekte kurra gömma där uti i drifvan. Det var nog kyligt för små, späda händer och öron, men lappens barn få tidigt vänja sig vid kölden, och smättingarnas ludna renpälisar gjorde äfven sitt till att hålla dem varma.

Gossen hade redan ett par egna skidor, hvilka han — sedan han tröttnat på leken med sin syster — tog på och började löpa rätt duktigt ned efter slutningen mot bäcken.

Den lilla flickan försökte följa honom, men det gick allt för sakta. I trots af att brodern.

öfvergaf henne, förblef hon lika glad samt skratade och hojtade det mesta hon förmådde.

Men på andra sidan bäcken, bakom dvärglika buskar, glimmade tvänne giriga ögon. Den hungriga vargen hade i brist på rof nere i skogarne tvingats närma sig lappens boningar för att söka få sin hunger släckt. Det var djärft och förenadt med stora faror, men nöden hade ingen lag.

Vargen betraktade en stund den lekande flickan, som nu hunnit ett godt stycke från kåtan; men så smög han fram från sitt gömställe, rusade mot den lilla, nafsade tag i bröststycket på hennes päls och lunkade samma väg tillbaka, ned efter dalgången; alt under det lilla Kitti — flickan hette så — upphäfde ångestfulla jämmerrop.

Gossen, som åsåg systemens bortförande, kunde till en början icke riktigt fatta rätta innebörden af händelsen. Emellertid skyndade han om en stund in till modern och upplyste gråtande, att en stor hund burit bort lillsyster öfver bäcken samt att lillsyster därvid gråtit och jämrat sig.

Modern förstod ingenting i början; men då hon märkte, att Kitti var borta och dessutom upptäckte spår efter "gråben" i drifvan, genomhäfvades hon af en hemsk aning: gråben har tagit Kitti!

I hast förde hon gossen in i kåtan, tillständigde öppningen för att skydda honom, besteg

sina skidor och ilade utan hejd åt det håll, som vargens spår i snön utvisade.

Den unga moderen hade ofta på sina skidor flugit fram som en stormvind öfver de oändliga snöfälten, men aldrig gick det så fort som nu, ehuru hon själf tyckte att hon skred fram alt för sakta.

På toppen af en kulle varseblef hon vargen, som nu helt sakta sprang nedför den frusna bäcken, hvilken här kastade sig utför branta stup och kala klyftor. Den oförskräckta lappskan aktade dock ej på stupen och klyftorna. Som den oförvägnaste yngling gjorde hon det ena mästerhoppet efter den andra.

Hon hade redan uppgjort en plan. Hon ämnade löpa fatt vargen och med ett välriktadt slag af den ena skidstafven, liksom hon hört andra gjort, krossa hans veka rygg och sålunda tvinga honom att släppa sitt rof.

I sin svindlande fart kom hon alt närmare och närmare odjuret. Vargen, som ännu ej märkt henne, lunkade fortfarande lika sakta; men plötsligt såg han sig vara förföljd, gjorde en hastig sväng åt höger och försvann med sitt byte i de tätta löfskogssnören vid bäckstranden.

Hvad den bäfvande modern mest fruktat, inträffade således.

"Ack, om det ej funnits någon skog!" utbrast hon.

Det stod nu ej mera i hennes makt att i de tätta snären söka fortsätta förföljandet af det

blodtörstiga odjuret. Hon måste med oförrättadt ärende återvända till kåtan.

"Det är ej nog med att gråben dödar våra renar, han tar också våra barn. Gud är ej god!" utbrast den olyckliga kvinnan i vansinnig sorg. Och att så nära målet slutligen bli stående här alldeles handfallen, det var, tyckte hon, det uslaste af allt.

Då hon hemkom, föreföll det henne så otroligt, att den lilla jollrande flickan skulle vara borta för alltid. Kunde det verkligen vara sanning, att hon, som redan kunnat knäppa ihop de små fingrarna och läspa fram "Fader vår", i denna stund sönderrefs af en hungrande varg. Ja, det var nog sanning! Annars hade nog ej den sjuårige gossen behöft komma tassande och med bakan på mammas knä fråga:

"Hvar är lillsyster, mor?"

"Ingen, ingen har något förbarmande med lappen. Hans dödsdom är skriven af både Gud, människor och djur", var det enda otydliga svar den lille fick på sin fråga.

Vänta nu en smula, ska' ni få höra hur det sedan gick!

Hans Olsson i Löfta — en skogsby uppe vid fjällen — var ute på oloflig jägarstråt. Älgköttet hade tagit slut där hemma och kosten var mager. Därför ansåg han sig en morgon nödsakad taga gråhunden med och knoga i väg upp i de vidsträckta skogarna för att söka fälla

en tilläfventyrs påträffad älg. Visserligen bafvade han litet för kronojägaren, men hoppades ändå kunna slingra sig undan upptäckt.

Det dröjde ej länge, innan hunden var inne på ett spår, och nästa timma fick en stor älgko bita i gräset för Hans Olssons kula.

Då han som ifrigast var sysselsatt med att få och stycka den fällda älgen, hörde han bakom sig vid kanten af träsket ett kvidande läte. Det hördes precis som ett barns gråt.

Mycket riktigt! Fram ur buskarna fick Hans se en stor varg komma luffande med ett litet lappbarn i munnen. Vargen styrde kosan öfver träsket.

"Vänta du, din rackare", mumlade Hans Olsson och började ladda sin bössa, alt under det han på skidorna sökte nå vargen inom skotthåll. Det såg mörkt ut. Bössan var ännu ej laddad och vargen sprang fort, fort; men så, när odjuret nådde kanten af träsket, blef snön lösare. Hans Olsson kom alt närmare. Så siktade han och klämde till. Varg och barn tumlade om hvarandra i snön, båda under jämmer och olät. Äntligen rörde dock barnungen på sig, steg upp på fötterna, vände sig mot Hans Olsson och skrek muntert:

"Goddag, Hans gudfar!"

Hans Olsson, som räddat sin lilla guddotter, tog Kitti på sin arm, skar hufvudet af den döda vargen och skyndade upp mot Torkel Rampos kåta.

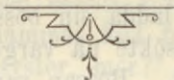
Här suto alla hopkrupna och bedröfvade, då

"Murre", den lilla hunden, började skälla och grassera där ute. Gossen kunde ej stäffa sin nyfikenhet utan smög sig ut för att se hvad som stod på. Och fick så syn på Hans Olsson i Löfsta, som kom sträfvande uppför backen med Kitti på ryggen.

"Lill-Kitte, lillsyster!" skränade gossen.

"Jakob!" skrek flickan.

Och de två lappbarnen skrattade af hjärtans lust, samt dansade i väg hand i hand in kåtan, där det snart blef glädje och lycka.

För en tid sedan besökte jag i sällskap med en
koffertnotarie tingshuset, där de tre dömmar-
arna i hvar sitt rum halva sina gamla hand-
lingar förrättade. Den nya stenbyggnaden är upp-
löd i närheten af kyrkogården samt ligger ett
litet stycke väster om.

Under det jag omvandlade
juristen samtliga byskärmor till arkivdörrarna,
steg jag mig ned å en soffa å den skuggrika
kyrkgården. Där låg jag med
Den rostiga knifven
med
alla dessa låslångarna, hvar öfver kors och vär-
dar här och där på stenen. Den jordstoft
samt förrättade mig omger unga-
ende deras utseende i lustiden och deras öde
eller döden.

För att åklagra dessa dystra tankar, som
gjorde mig somnig, steg jag upp och började
studera de talrika gravvårdarnes inskriptioner.
Plöteligt stannade jag med undran framför ett
enkelt träkors, å hvilket stod att läsa:

"Här hvilar

Bondekonen Johan Zachrisson

född 7/1 1843 — död 7/1 1865

De som kom öfver honom som en tjof om
natten."

"Macro", den lilla hundens, började skälla och
gräsa där ute. Hansse komde ej ställa sin
nyfikenhet utan sände sig ut för att se hvad
som stod på. Och det så syn på Hans Olsson
i Loftet, som kom ströfvande upp för backen med
Kitt på ryggen.

"Gull-Kitta, Kille-svart!" strändade gossen.

"Jakob!" skrek Zlatan.

Och de två lapparna skrattade ut hjar-
tans lust, samt dansade i var händ i hand i
kåtan, där det snart blev glädje och lycka.

Pen costica frifuer

För en tid sedan besökte jag i sällskap med en hofrättsnotarie tingshuset, där de tre domsagorna i hvar sitt rum hafva sina gamla handlingar förvarade. Den nya stenbyggnaden är uppförd i närheten af kyrkogården samt ligger ett litet stycke utanför staden.

Under det jag väntade medan den omnämde juristen hämtade nycklarne till arkivdörrarne, slog jag mig ned å en soffa å den skuggrika kyrkogården. Och snart voro mina tankar långt, långt borta. Jag började sysselsätta mig med alla dessa hädangångna, hvaröfver kors och vårdar här och där rests, tänkte på deras jordelif samt förirrade mig i fäfänga gissningar angående deras utseende i lifstiden och deras öde efter döden.

För att skingra dessa dystra tankar, som gjorde mig vemodig, steg jag upp och började studera de talrika grafvårdarnes inskriptioner. Plötsligt stannade jag med undran framför ett enkelt träkors, å hvilket stod att läsa:

”Här hvilar

Bondesonen Johan Zakrisson

född $\frac{7}{3}$ 1843 — död $\frac{9}{1}$ 1865

Döden kom öfver honom som en tjuf om natten.”

"Det här har nog sin särskilda historia", tänkte jag.

Men så afbröts mina funderingar af notarien, som nu anlände med nycklarne.

Med en känsla af bäfvande vördnad trädde jag in genom den af massiva ekdörrar försedda ingången till arkivet.

Inne på golvet i den norra domsägans rum lågo gamla handlingar huller om buller. Endast de senarens årens "småprotokoll" och domböcker voro uppstaplade på hyllorna. Vinden hven in genom en öppen fönsterruta vid taket, och jag kände mig riktigt hemsk till mods i det stora, kalla rummet.

Sedan några domboksutdrag blifvit värkställda, gick jag bort till ett stort skåp med olåsta dörrar, hvilket stod i ett hörn och var försedt med lådor innanför dörrarne. Jag drog fram och tittade i lådorna, hvilka alla voro tomma utom en, som innehöll några föremål, inlindade i papper.

Ej utan en viss obehaglig känsla vecklade jag upp papperet. Och hvad tror ni att det innehöll? Jo, en rostig böjd knif och fem likaledes rostiga dyrkar skramlade ned på lådans botten, så att det ekade till i rummet.

Det var i synnerhet knifven, som väckte både min och den tillkallade notariens uppmärksamhet. Ty af den omständigheten, att den låg här och af de egendomliga rostfläckarne å själfva bladet, gissade vi, att den en gång i tiden varit i en missdådares hand.

Men så gingo vi därifrån.

Det dröjde en god stund, innan jag erhöll någon kännedom om de egendomliga förhållanden, som voro förbundna med den besynnerliga grafvårdsinskriften och den rostiga, böjda knifven.

Under mina första gissningar kunde jag naturligtvis icke ana, att dessa båda saker i verkligheten stodo i samband med hvarandra, hvilket jag sedan fick veta, och som äfven torde framgå af följande sannfärdiga berättelse, hvars detaljer jag uppdagade såväl genom forskningar i gamla rättegångshandlingar som efterfrågningar hos med tilldragelserna underkunniga personer.

Den 6 februari 1865 begaf sig hemmansägaren Zakris Hansson från Hallen, en by uppe i Norrland, ut på jakt. Hans afsikt med jakten lär hafva varit att skjuta älg, något som man dock ej med visshet vet. Snön var tämligen djup, men Hansson färdades fram med lätt-
het, tack vare sina skidor.

På eftermiddagen, då han nått ungefär två mil från hemmet, började hunden, som sprang efter honom, oroligt gräfva i snön och tjuta. H. fäste sig i början ej vidare därvid, men då "Stork", så hette hunden, ej ville lyda hans lockande, vände han om och fick se, huru snön yrande rördes upp å det ställe, där hunden befann sig. Han hörde jämväl därifrån blandade ljud af hundskall och dofva brummanden.

Och nu förstod han, att "Stork" vädrat upp ett björnide samt genom sitt skall väckt den däri sofvande björnen eller björnarne. Ett ögonblick var Hansson villrådlig, huru han borde bära sig åt, om han skulle våga ett anfall eller ej. Men som skottpänningarna, köttet och huden voro saker, hvilka ej borde förkastas, stälde han sig beredd att skjuta.

Och han behöfde ej vänta länge, innan en stor slagbjörn stack upp sitt lurfviga hufvud ur snön. Genast siktade Hansson och sköt. Ett öronslitande tjut i olika tonarter, brummanden, hundskall, med ett ord, ett oljud af mest härresande beskaffenhet hördes efter skottet nere i snön.

Innan han hunnit hämta sig från sin bestörtning, kom samme slagbjörn, hvars hufvud han nyss sett, rusande emot honom. För Hansson, som efter första skottet ej hunnit ladda sin bössa, en s. k. mynningsladdare, fanns ingen annan råd, än att klättra upp i en närbelägen gran. Men han hade ej förr nått granens topp, innan äfven björnen började klättra efter honom. Alt närmare och närmare hörde han odjurets flåsande, och han ansåg sig äfven ett ögonblick vara alldeles förlorad.

Men så fick han plötsligt en skämtsam idé. Han tog fram sin snusdosa samt väntade tils björnen nått honom så nära, att afståndet dem emellan utgjorde ungefär en aln, då han tog en försvarlig pris ur dosan och strödde på björnens hufvud. Björnen halade sig nu med ett ilsket

brummande ned på marken för att gnugga snuset ur sina ögon.

Men Hansson, som var förskräckt och darande, hann icke ladda bössan, innan björnen för andra gången klättrande nått upp till honom och huggit ramarne i hans fårskinnspäls. Båda två tumlade nu ned i snön, där björnen grep sin motståndare om lifvet samt började nosa på dennes hufvud. Hansson, som ej det ringaste blifvit skadad af fallet, drog emellertid sin slidknif och lyckades äfven till all glädje att rista upp björnens hals samt tillfoga honom så många dödande hugg, att han slutligen måste utmattad släppa sitt tag utan att dock hafva tillfogat Hansson någon annan skada än ett par skrämor i halsen. Sedan Hansson hittat reda på sin bössa, hvilken han genast laddade till fyllest, dröjde det ej länge, innan björnen fått dödsknäppen. Men omedelbart därefter voro äfven Hanssons krafter ute. Han föll med en suck afsvimmad ned på snön.

Zakris Hanssons gårdsfolk blef på aftonen helt förskräckt, då den ömkligt tjutande "Stork" hemkom ensam.

Älste sonen och drängen skickades nu att se efter, hur det stod till med husbonden. "Stork" ledsagade dem. I skymningen nådde de fram till det ställe i skogen, där striden mellan björnen och H. ägt rum. De sågo nu den sistnämde till utseendet liflös ligga med hufvudet lutadt mot den döde björnens kropp. Sonen gick emellertid fram och skakade på faderns högra arm.

Då reste sig denne blixtnabbt, drog knifven ur slidan och rände den ända till skaffet i sonens bröst, under utropet:

"Nu måtte han väl vara död!"

Därefter föll han på nytt ned i snön och somnade.

Sedan både den döende sonen och fadern, som fortfor att sofva, hemforslats, blef den förstnämde fraktad till länslasarettet, där han den 9 februari afled. Zakris Hansson vaknade den 7 på morgonen helt kry och glad.

Rättegångshandlingarna berätta vidare, huru som Zakris Hansson blef fängslad och förhörd samt att han inför domstolen förklarade, att han omöjligt kunde påminna sig hafva tillfogat sonen något knifhugg. Däremot påstod han sig ihågkomma, att björnen under hans sömn ännu en gång rusat på honom samt att han därvid stuckit knifven i hans kropp.

Zakris Hansson blef af rätten frikänd från allt ansvar för dråpet.

Det var den sålunda dödade bondsonens grafvård jag såg på kyrkogården den dagen, då jag besökte tingshuset, och med den rostiga knifven, som ligger där i skåpet, blef han ihjälstucken af sin egen fader.

Jon Jonsson — vår gränne för resten — var
de — ågare till ett tjugofördesels mantal Viken
nr 1, och hållna han för tillfället rädda om
hette Grälle. En liten pigg jämtast, två ni
tre — ofta bister, alltid hölig och uthållig.

Nu, var det så, att skolare skoldattio och
pröfvade Jon Jonsson och Grälle en dag
i mitten af stode i be-
grepp att säga sig af skolan bort till den s. k.
krentilen, hvarst de tillsammans skulle förtjåna

Då Jon miste sin häst

Till jul skulle de två komma hem igen.

Parnen hade i den kyliga morgonstunden
sändat sig eller det lilla
lilla, bildat af hö och mattaror, som Jon
trötat med sig till vistelse borta i timmer-
kojan. I skakarna stod Grälle och stampade
med "gräftat" i snö, småttningarna ville så gärna
is ålsket af den kära kampen, som så många
gång varit dem på sin rygg och hvilken de i
snöy svar an följigt förplägat med mjölk-kornas
isokraste höslappat.

Men i dag var Grälle isk, tyfste otycksbä-
dande och hade vronna bakat.

"Låt bli honom, hör ni", sade äldste sonen
— en sju års pilt — som stält sig på afstånd
med händerna i byxfickorna.

Då reste sig denna blottad, drog knifven ur blidan och rände den båda till skaffot i sönens bröst, under bröstet.

"Nu måtte jag väl vara död!"

Därefter till hvar på nytt ned i sän och somnade.

Sedan både den döende sön- och fadern, som förför att sofra, befordrats, blif den förstnämnde fraktad till länsstyrelsen, där han den 9 februari afled. Zakris Hansson saknade den 7 på morgonen hel och glad.

Rättsägare Zakris Hansson blef fängslad och förhörd samt att han inför domstolen beklarade, att han ordligt kunde i minnet i sin hufva tillhafva Den något käftig. Däremot påstod han sig ihågkomma, att hvarken under hans sömn följt en gång in på hans rum och han därvid stötte till knifven i hans hand.

Zakris Hansson blef slutligen frikänd från all ansvar för dråpet.

Det var den sjuende delens beklagades grafvård jag såg på kyrkogården den dagen, då jag besökte tinghuset, och såg den rostiga knifven, som ligger där i skåpet, och han ihjälstruckne af sin egen fader.

Jon Jonsson — vår granne för resten — var ägare till ett tjugufjärdedels mantal Viken nr 1, och hästen han för tillfället råde om, hette Grälle. En liten pigg jämthäst, må ni tro — ofta bister, alltid liflig och uthållig.

Nu, var det så, att stackars skuldsatte och pröfvade Jon Jonsson och hans Grälle en dag i midten af november härom året stodo i begrepp att bege sig af hemifrån bort till den s. k. Kronkilen, hvarest de tillsammans skulle förtjäna julpängar åt hushållet genom några veckors timmerdrifning.

Till jul skulle de två komma hem igen.

Barnen hade i den kyliga morgonstunden samlat sig kring timmerslädan eller det lilla lass, bildadt af hö, hafre och matvaror, som Jon rustat med sig för sin vistelse borta i timmerkojan. I skaklarna stod Grälle och stampade med "gräfv" i snön, småttingarna ville så gärna ta afsked af den kära kampen, som så mången gång burit dem på sin rygg och hvilken de i smyg mer än lofligt förplägat med mjölk-kornas läckraste hötappar.

Men i dag var Grälle ilsk, fnyste olycksbådande och lade öronen bakut.

"Låt bli honom, hör ni", sade älste sonen — en sju års pilt — som stält sig på afstånd med händerna i byxfickorna.

Fadern trädde så ut ur stugan, där han fått sig en varm kaffetår som afskedsdryck. Mor kom efter honom och stälde sig på förstugubron, ropande på barnen att genast komma in och ej stå ute och frysa. Jon Jonsson drog på färskinnspåsen, ett sista farväl växlades, hästen ryckte i lasset och under pinglandet från klockan i sellkrokarna och medarnas gnissel mot den kalla snön skredo Grälle, lasset och pappa öfver ängen, ut på landsvägen och in i skogen, som stod där tyst, hvit och kall.

Barnen sprungo in under stoj och skratt.

"Till jul skall far komma hem! Hopp och lef! . . . Och i kistan har han med sig karameller, hvetmjöl, risgryn, kaffe och socker och en varm yllekofta åt mamma, som han lofvade i går! Hopp och lef! . . ." — —

Men redan när en vecka gått kom Jon Jonsson hem. Rimfrost låg i hans skägg, uppsynen var mörk och en suck undslapp hans bröst, då han efter en butter hälsning satte sig ned.

Barnen voro ensamma inne.

"Har du Grälle med dig också, far?" sade älsste gossen, som förstod att något var i olag.

"Nej."

"Hvar är han då?"

"I skogen."

I detsamma inträdde hustrun. Hon kom från fähuset med uppvikt kjol, blöt och frusen.

För henne berättade han nu huru det gått till.

Vägen, hvarpå timret kördes, var förfärligt brant. Hundratals lass gingo där dagligen så

att det desslikes blef snedt och farligt. Han hade en morgon lassat på nio stockar. Ett stort lass. Ingen annan tordes lägga på så mycket, det svor han på. Och det bar i väg som vanligt. Men plötsligt blef Grälle skrämnd och satte af utför basvägen. Huj, hvad det gick! Jonsson hann ej ens att bli riktigt rädd! Så sköt stöttingen vid en liten krök åt sidan, lasset for mot ett vid vägen stående träd och vräktes omkull. Jonsson själf kastades långt bort i snön, men skadade sig underligt nog inte det ringaste. Annorlunda dock med Grälle, ty när Jonsson kom fram till det omkullstjälpta lasset, låg den stackars hästen och frustade blodig fradga. Ena bakhasen var flängd i trasor. Jon fattade yxan. Han tordes icke se hästen i ögat, men han slog . . .

"Det var ingen annan råd" slöt han. De skälvande läpparna förmådde ej längre hålla gråten tillbaka.

Hustrun smög sig intill honom för att trösta honom, men också hon grät.

Några dagar därefter satt trävaruinspektör F. ensam på sitt kontor vid skrifbordet, belastadt med hundratals tumlistor, som för tillfället lagts åsido för ett bref till bolagets disponent. Han afbröts i sitt arbete af en varm kvinno-röst, som frågade:

"Stör jag dig, pappa?"

I dörröppningen visade sig ett mörkhårigt, litet flickansikte

"Är det du, Emma, hvad vill du?"

"Har du hört att Jon Jonsson i Viken mist sin häst under timmerkörning uppe på Kronkilen?" sade flickan.

"Ja".

"Hästen var ju oförsäkrad eller hur, pappa?"

"Ja".

"Tror du att bolaget på din framställning skulle vara villigt att ersätta Jonsson hvad den döda hästen kostade?"

"Knappast".

"Men det är tvunget, ser du!"

"Tvunget? Hva' är det för prat?"

"Snälla, lilla pappa!" Emma slog förvirrad ned sina ögon. "Han är ju så fattig, Jon". För resten miste han hästen i bolagets tjänst. Jag skulle bli så glad, så glad, pappa lilla, om du ville ställa så, att han kunde få ersättning för sin Grälle. Jag hörde i dag, att gumman hans varit till handelsman för att borga tre kilo mjöl, men hon nekades att få något innan hon betalad, hvad hon fått förut. Det är så synd om dem!"

"Se så, se så". Gamle inspektoren steg upp och började gå af och an. Så slog han sig ned igen. "Ja ska skrifva till disponenten så fort jag får tid", tillade han i så torr kontorston som möjligt.

Förhållandet var att han nyss själf sutit och

skrifvit om Jons missöde fastän han inte ville tillstå det.

Han måtte ändå icke haft den kärfvaste tonen, ty i nästa ögonblick kände han ett par mjuka armar om sin hals.

"Men det blir allt för länge att vänta för dem. Pappa, du, kunde du inte lemna pängarna i förskott?"

"Är du alldeles galen! Hästen var värd 350 kronor. Och dem skulle jag kasta ut! För att kanske aldrig få igen. Omöjligt, Emma lilla. Det inser du nog själf också."

"Det inser jag inte als", envisades Emma. "Naturligtvis får du dina pängar tillbaks af bolaget om ett par veckor. . . . De göra allt hvad du vill, pappa lilla, om du bara står på dig. Men nu har jag ej tid med dig längre. Var bara snäll, lilla far, du får betänka dig till i kväll, men då kommer jag igen", och därmed försvann hon.

Inspektör F. muttrade något för sig själf: "Liflig och yster hvart det bär, men en hjärteflicka ändå. . . . För resten ackurat detsamma som jag skref till disponenten."

"Förskottera! Ja, hvarför inte förskottera. Våga vinna, våga tappa! . . . Varm om hjärtat, alldeles som mor min . . . Precis som det bör vara för resten. Tre hundra femtio kronor . . . Hvarför inte. . . . Han ska' ovilkorligen ha pängarna!"

Och med denna kraftiga föresats gick han

ut i förstugan och ropade på Emma så att det sjöng i huset. Inte var rösten fullt så barsk som den borde och inte inspektorsminen håller alldeles korrekt, då han gick flickan till mötes ute i förstugan. Icke skedde det håller utan ett grand af faderlig förlägenhet att han räckte Emma en bundt nya tior.

"Du får som du vill. Här är pengar — kontant 350 — som du ska ha' kvitto på. När som helst kan du lemna dem till Jon Jonsson."

"Tack, snällaste pappa!"

Tårar af glädje lyste ur hennes ögon, då hon tryckte faderns hand.

Samma dag öfverlemnade hon pengarna till den förvånade Jon Jonsson.

Innan jul hade Jon en ny, rask grälle i basvägen och inspektoren en vän, som inte ett dugg grubblar på trucksystemet.

Och jag, förtäljaren, har ingenting annat att tillägga hvad till denna saken hör, än att bolaget genast utbetalte till inspektor F. den af honom utlagda summan.

...hvarjehanda ansträngning till det af-
tunda, med allt arbete och ihärdighet som
ställa sitt uppställs, dels komma i besittning af
kunnskapsfullt, oändgängliga för sinne af det
föresatta målet.

...Af världen fick han fört nog lära sig
mycket, att han bör i människorna men
Men sig själv. ...
...denna Anders Rothman, som kommit till
sliden för att vinna ära och rikedom.

* En ruinerad själ *

...han ...
...stället för att visa sitt inre beroende trots tillstånd
han på ...
...rymigare samt ...
...derliga afsikten af ...

Men från och med den dagen stod det och
klart för honom, att hans liv var förfelat. Och
han längade under tårar tillbaka till det lysa-
liga, sandliga hemmet, där de sabbstidiga följde
gummade i härran, skogens sus södde till ro,
hjärtliga granar talade vänligt med honom och
en moders kärlek vårdade. Dock bort med svag-
heten. Han ville visa, att han ej gaf tappat i
striden.

En dag erhöi han en bokhållareplats hos en
rik handelsman vid namn Westerlund, med
hvars unga hustru han snart blef bekant.

I början måste han anstränga sig till det yttersta med att arbeta och läsa för att dels skaffa sitt uppehälle, dels komma i besittning af kunskapsmått, oundgängliga för vinnande af det föresatta målet.

Af världen fick han dock fort nog lära så mycket, att han började hata människorna men äfven sig själf. Ja, han lefde i ständiga själskval, denna Anders Rothman, som kommit till staden för att vinna ära och rikedom.

Efter alla missräkningar och lidanden blef han egoist. Finkänsligheten nöttes bort. I stället för att visa sitt inneboende trots, tjänade han på att krypa. Nöden hade gjort samvetet rymligare samt brakt honom att kasta alla hederliga afsikter öfver bord.

Men från och med den dagen stod det ock klart för honom, att hans lif var förfeladt. Och han längtade under tårar tillbaka till det tysta, lugna, landtliga hemmet, där de snöhöljda fjällen glimmade i fjärran, skogens sus söfde till ro, hjärtliga grannar talade vänligt med honom och en moders kärlek värmdde. Dock bort med svagheten. Han ville visa, att han ej gaf tappt i striden.

En dag erhöll han en bokhållareplats hos en rik järnhandlare vid namn Westerlund, med hvars unga hustru han snart blef bekant.

Nu var det så, att Anders Rothman var högre rest, hade öppna ögon och ett behagligt sätt, och då han numera fått snygga kläder på sig, såg han icke als illa ut — tvärtom. Anna — detta var fruns namn — var vekhjärtad med en sällsam blandning af undergifvenhet och högmod. Rothmans smekande, förtroendegifvande stämma, artiga men värdiga språk, imponerade på henne. Hon blef så sällsamt glad inför denna man. Hvad han sade gaf frid åt hennes oroliga själ samt tvang henne till förtrolighet.

I sex långa år hade hon oafåtligt men förgäfvets längtat efter en man, som ville och kunde förstå hennes besynnerliga känslor och vankelmodiga karaktär. Rothman skulle nog höra på henne och skänka henne sitt deltagande och stöd, tänkte hon ofta.

Då de en afton, sedan de lärt känna hvarandra närmare, voro ensamma tillsammans, kom hon förläget och darrande fram med sin historia. — Hon hade vuxit upp i ett godt hem. Föräldralös vid 15 år, fick hon en despotisk förmyndare, som ej unnade henne någon frihet och glädje. Så förtörnade hon en kvinlig bekant, som spred ut om henne de för en ung flicka mest ärekränkande rykten, hvilka, ehuru osanna, troddes af en del. När hon då började längta efter skydd, en man, i hvars sällskap hon finge fara från hembygden, kom denne Westerlund. Han fick höra att hon hade pengar och friade samt fick ja. Hon trodde först att det var af kärlek.

Anna lade armbågarna mot soffans armstöd. lutade hufvudet mot de sammanknäppa händerna och talade så tyst, att Rothman måste gå närmare för att höra.

"Snart fick jag dock se, att jag var intet för honom . . . Och så började äfven jag bli kall. Jag sökte nu min tröst i att hjälpa de fattiga och besöka de sjuka. Men nu är jag själf så sjuk, så sjuk." Hon snyftade som ett barn.

Rothman satte sig på soffan vid hennes sida och lugnade henne med ömma, lockande ord.

Ock denna afton grodde första fröet till brott i hennes själ.

Genom sin skicklighet och rikedom på goda initiativ tillvann sig Rothman inom kort principalens förtroende. Under det Westerland reste omkring i bygden och sålde, skötte den förre om affären hemma.

Då den unge bokhållaren under husbondens resor hade stängt kontorsdörren på kvällarna och skyndade sig genom korridoren för att gå hem, stod alltid Anna i farstun och bad honom så enträget att stiga upp till henne; hon var så rysligt ensam. Och så blefvo de sittande på tu man hand.

Vid ett sådant tillfälle sade hon drömmande:

"Ni får aldrig flytta ifrån oss. O, så ensam jag då skulle bli! Ja, utan er skulle jag sörja mig till döds vid sidan af *honom*."

"Men har ni inte tänkt på, att vårt förhål-

lande bakom er mans rygg är brottsligt?" sade Rothman.

"Jo, jag har tänkt därpå, ja, jag har gråtit och kämpat, bedit och haft sömnlösa nätter; men alltid till sist sagt mig själf: Har du icke gifvit honom alt, dig själf och dina trettio tusen! I gengäld fick du ingenting. Ja, hvarför hade jag ett hjärta, som behöfde kärlek? Ack, jag hatar honom mången gång så, att jag med ett brott ville befria mig från detta eländiga tvång!"

— — —
Det hände under en segeltur. En stormby hvälfde omkull båten. Ivar Westerlund drunknade, men Anders Rothman, som kunde simma, blef räddad. Det var naturligtvis den senares fel att båten kantrade, och några bönder, hvilka hässjade hö ett stycke från stranden, stodo och undrade, hvarför den simkunnige ej brydde sig om att hjälpa honom, som slutligen försvann i djupet.

Då Rothman en tid efter begrafningen var ensam med Anna sade han:

"Det här skedde genom . . . en händelse."

Ett tag darrade hon och ryste, men då hon kände att hon skulle ångrat sig, ifall hon sprungit ifrån honom, störtade hon gråtande i hans armar.

— — —
De gifte sig efter ett år. Och affären var deras. En tid lefde de mycket lyckliga; men då han en afton antydde, att det alt varit ro-

ligt att ha en son, refs det gamla sorgesåret upp för henne. Hela natten efter denna afton grät hon, han var hård och på morgonen fick hon ett lindrigare slaganfall. Efter tillfrisknandet blef det försoning och en tids lycka. Men vid en ny oenighet ett halft år därefter fick hon ytterligare ett slaganfall och dog.

Vid hennes begrafning suckade Anders Rothman af lättnad och mumlade:

"Så är då den där blöthjärtade skvalpmänniskan sin kos".

Nu hade han nått målet. Hjärtat svälde af glädje. Han var icke längre denne fattiga, föraktade man, utan en af stadens ansedde; en, hvars bekantskap de flesta eftersträfvade. Med säker blick för det som rörde affären, hvilken jämte alt boet genom testamente tillföll honom allena, utvecklade han rörelsen mer och mer. Och inkomsterna ökades. Visserligen var han litet högragen, men städse artig och vänlig. Han trängde sig icke fram till de många förtroendeuppdrag han småningen erhöll — ehuru han så gärna ville ha dem utan visade sig tvärtom vara obenägen att motta' dem. Tankarna på det förflutna minde honom som oftast om hvad han brutit. Och ibland kommo de så oroande, att de på dagen togo bort hans arbetslust samt under natten hans sömn.

På våren två år efter hustruns död förlofvade han sig med en nittonårig dotter till en nyligen till staden inflyttad kronofogde. Under sommaren gjorde de förlofvade en tur uppåt

fjällen i hans hemtrakt. Efter att ha bestigit den högsta toppen och beundrat den hänförande utsikten, skyndade de ned mot en fabodvall i sluttningen. Trötta af sin vandring satte de sig att hvila på en stor mossbelupen sten vid fästingen. Där de nu sutto kände han sig så obeskripligt stolt öfver att ha vunnit denna sköna, bildade och hjärtegoda kvinna, som satt där vid hans sida. En svalkande vind susade öfver fjällplatåerna och smekte det lyckliga parets kinder samt fläktade med den unga kvinnans kappkrage och mörka, lena lockar.

Då stod plötsligt en gammal, ful lappkvinna med rödsprängda, rinnande ögon framför dem.

"Goddagen", skrek hon.

"Hvad vill ni?" sade Rothman darrande. Han kände till och fruktade denna mystiska människa, som en gång i hans ungdom på ett oförklarligt sätt botat honom för en svår sjukdom.

"Åh, ja trodde ja skulle få spå."

"Ja, hvarför inte?"

"Kom fram då", sade hon.

Rothman steg fram. Lappgumman såg på honom länge. Till slut skakades hans lemmar af en ofrivillig rysning. Gumman stirrade på honom oafåtligt och mumlade slutligen till hälften för sig själf:

"Du va' fattig, när du såga ved åt herrskape, å fattig ha du väl vari, om inte husbonn struki me, då du följd'n på sjön . . ."

Under dessa korta afbrutna meningar blef Rothman först blek, så började han kallsvettas.

"Tig", skrek han åt lappgumman. Hans händer knöto sig krampaktigt och hela kroppen skälfdde. Skulle hans brott möjligen klädas i ord för att höras af henne, som älskade honom så högt. Skulle han kanske brännmärkas. Ja, denna lappkvinna kunde mycket och visste mycket mer än någon anade. Det föreföll honom som allt stod på spel.

Efter ett ögonblick kunde han ej sammanhålla en redig tanke. Och så förnummos känslor och röster i hans innersta -- ostrydda, liksom surrande. Han tyckte det blef tystare och tystare, och när han såg upp, hade han endast kvar så mycken sinnesnärvaro, att han förstod, hvart det skulle bära. Han erfor samma känsla såsom den, hvilken håller på att insomna under en kloroformbedöfning. I det dunkla medvetandet om sitt förestående andliga skeppsbrott upphäufde han ett genomträngande skri. Därefter blef han stående stilla. Nu var det slut. Det hade med ens blifvit lugnt i hans själ; allt var glömt, intet minde honom om det förflutna. Han såg näjden som en enda stor slätt, fästmän tyckte han var en björk och lappgumman en hög tallstubbe. Han gick småtrallande fram och åter.

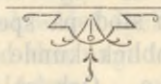
"Anders, hvad är åt dig", hviskade fästmän i det hon gick fram till honom.

Han brydde sig inte om henne.

Anders Rothman hade blifvit vansinnig.

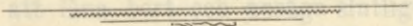
Lappgumman försvann bland träden. Då hon kommit ett stycke mot fåbodvallen, vände hon sig om och mumlade:

"Jag kan just undra hva' dä' va' som grep honoin?"

Li-
sanes får och mer hade kommit från flustar-
arne i Värmland upp till den norrländska
socknen. De kommo egentligen första gången
för att fadera genom timmerafverkning i de vid-
sträckt skogarne skulle kunna tjäna sitt och
familjens uppehälle. Men den andra gången de
kommo var det för De hade fått behag
för lifvet flytta
dit. Det lilla hemmanet Smulttronhecken vid
Staabron, som leder öfver än öfvanför forsen,

Gur de singo hvarandra

varon var hårig och arbetsam samt visade att
spara på styfvern. Till sist hade han äfven
plågat tilligen för en
bärgad man.

Elsa, den slata flickan, blef stor och stark
— riktigt som en karl. Lika burtigt som gårds-
drängen förde hon på sommarens sin lie vid ståt-
tern; och då vintern kom och fadera begaf sig
på afverkningsoförtjänst uppe i skogarne, tog Elsa
sin ludda flrekinnspåls på sig, satte sig bakpå
"hogalläden" och följde honom. Under det Finn-
Mårten såde träden på tallmoarne, körde dot-
tern ned och aflastade de stora timmerlössen på
den lilla insjön. Bländ ett trettiofem andra skogs-
afvärcare, som äfven vistades i den för tillfället
upplösta timmerkejan, bodde och sofvo hon och
fadera. Huru räs och obildade de än voro,

Lappgumman blev som bland træder. Da
 hon kommit sitt stycke mot blodtrallens stude
 hon sig om och svarade.

"Jag har just nodra ära' da' va' som grep
 honom?"

538

22

812 6c 8120 8120 8120

22

Hennes far och mor hade kommit från finnskogarne i Värmland upp till den norrländska socknen. De kommo egentligen första gången för att fadern genom timmerafvärkning i de vidsträckta skogarne skulle kunna tjäna sitt och familjens uppehälle. Men den andra gången de kommo var det för alltid. De hade fått behag för lifvet i skogsbygderna och beslöt att flytta dit. Det lilla hemmanet Smultronbacken vid Stenbron, som leder öfver än ofvanför forsen, arrenderades och inköptes efter några år. Finn-Mårten var ibärdig och arbetsam samt visste att spara på styfvern. Till sist hade han äfven pengar att låna bort och ansågs slutligen för en bärgad man.

Elsa, den älsta flickan, blef stor och stark — riktigt som en karl. Lika hurtigt som gårdsdrängen förde hon på sommaren sin lie vid slåttern; och då vintern kom och fadern begaf sig på afvärkningsförtjänst uppe i skogarne, tog Elsa sin ludna fårskinns påls på sig, satte sig bak på "bogsläden" och följde honom. Under det Finn-Mårten fälde träden på tallmoarne, körde dottern ned och aflastade de stora timmerlassen på den lilla insjön. Bland ett trettiotal andra skogsafvärkare, som äfven vistades i den för tillfället uppförda timmerkojan, bodde och sofvo hon och fadern. Huru råa och obildade de än voro,

dessa mödans söner bemöttes dock den unga flickan af dem på det hänsynstullaste. Hände det en eller annan enstaka gång, att hon af någon blef förorättad, visste hon att på ett särdeles kraftfullt sätt vinna upprättelse. Hon gaf nämligen den skyldige en respektabel örfil, som i många fall hade till följd, att mottagaren, därtill tvingad af tyngdlagarne, lustigt rullade sig i stoftet. Dessa kraftprof förskaffade henne slutligen alla de öfrigas beundran och respekt.

Men Elsas sinne var hårdt liksom den natur, i hvilken hon vuxit upp. Tallar och grannar, tätar och raka, hvilka omslöt de steniga åker- och ängstäpporna, bildade den enda enformiga taffla, som till höger och vänster städsettedde sig för hennes ögon, och försens brus och suset i mörkgrön barrskog den enda beständiga sång, hon hörde både natt och dag. Om det var detta, det dagliga släpet och arbetet å föräldrahemmanet, eller något annat, som gjorde henne så otillgänglig för alla ömmare känslor, är ej godt att veta. Säkert är emellertid, att hon sällan slösade sina tankar på någonting annat än det, som var direkt praktiskt, nyttigt eller förmånligt för hennes och hennes anhörigas ekonomiska väl. Nöjen älskade hon icke, och det var riktigt ovanligt då hennes ungdomsbekanta någon gång sågo henne på en lekstuga.

Till alla ynglingar, som friade och föreslog henne äktenskap, sade hon alltid: "Jag vill tänka på saken en tid; jag vet ju icke ännu hvad du duger till."

Stor och stark, beräknande och kall — en kvinna enkom skapad för en natur, så karg, så hård, så oblid, som den norrländska.

Då kom det en vårdag en ung, gladlynt norrman som sökte och erhöll tillfälligt arbete hos Finn-Märten.

Hans Järstæd var en af dessa kringflackande skogsarbetare, som ej äga något hem, utan luffa från den ena byn och socknen till den andra, få litet arbete här och litet där, men städse äro glada och frimodiga, om också kasssan tagit slut och habiten är trasig.

Elsa tycktes finna behag i den hurtige "norrbaggen", hon log alltid mot honom, då hon hemkom från arbetet, och han log tillbaka. Han värmdo och muntrade henne med sitt glada lynne och sin friska sång, och hon kylde ofta hans eldiga väsen med sitt kalla beräknande lugn. Folket talade om kärlek dem emellan och folket gissade måhända icke alldeles på tok den gången.

En söndag, då Elsa och Järstæd i hvarandras sällskap gingo hem från kyrkan, stannade de på bron för att se på forsen strax nedanför. Det var då, som det så småningom kom fram, att han älskade henne och förslag gjordes om en förening för lifvet.

Elsa åhörde med ögonskenligt lugn hans eldiga försäkringar och löften om evig trohet. När han slutat sade hon blott:

"Jag vill tänka på saken ännu en tid. Jag vet icke hvad du duger till ännu."

Men hennes ögon hvilade med välbehag på

hans resliga gestalt — detta var ju redan upp-
muntran — och solstrålarne glittrade på skum-
met i den brusande forsen, så att vattendrop-
parne blänkte som silfverkulor. Hvad det var
vackert! Och så kom en liten killing från be-
teshagen på andra sidan ån, hoppande emellan
de unga: han var så glad, den lille krabaten,
att träffa en kär bekant från fähuset under de
skumma vinterdagarne. — —

Några veckor senare började timmerflottnin-
gen i ån, som rinner förbi Smultronbacken. Jör-
stæd deltog med lif och lust i detta arbete.
Han knogade både natt och dag och unnade sig
sällan någon hvila. Han ville för det första
visa Elsa hvad han dugde till och för det an-
dra tjäna duktigt med pänningar till sitt och
sin älskades bröllop.

Vid en sten ett stycke ofvanför bron hopade
sig där en dag en stor timmerbråte. Den öka-
des för hvar stund samt hotade att slutligen
stänga och hindra flottningen. Det var nödvän-
digt att på ett eller annat sätt förekomma detta,
men ingen tycktes vara villig att åtaga sig det
farliga uppdraget.

Flottningens förman ökade emellertid för
hvarje stund den summa, hvilken utlofvades till
den, som på ett eller annat sätt kunde skingra
de hopade timmermassorna. Då sade sig Jör-
stæd i skymningen vara villig att våga försök-
et. Det var vågadt, det visste han, och före-
nadt med stora faror, men femhundra kronor
var en stor summa, och så kom dessutom åtrån

att på ett lysande sätt få visa sin Elsa hvad han dugde till.

En större bjälke borde afhuggas till hälften, så att de påträngande timmermassorna skulle kunna mäktas bräcka den, bråten skingras och bortföras med strömmen. Det gälde dessutom att vara försiktig vid huggningen, så att bjälken ej komme att brista, innan huggaren hunnit sätta sig i säkerhet. Järstæd hade redan fullgjort sitt åtagande och stod just i begrepp att återvända upp på stranden, då ett stort antal grofva timmerstockar kommo ilande utför ån. Innan Järstæd hann halfvägs mot land, stötte dessa mot bråten, den sönderhuggna bjälken brast, timmerhögen refs sönder och började flyta bort. Järstæd föll mellan stockarne i vattnet och försvann för ett ögonblick, men så såg man honom i det nästa litet längre ned, där han fattade tag i en utför ån ilande timmerstock, på hvilken han svingade sig upp, och stående upprätt på stocken viftade han en sista hälsning åt kamraterna på stranden.

"Skada på pojke", mumlade en. Han var så galant och treflig.

"Gud frälse hans själ", mumlade en annan.

Det kändes så tungt för de många karlarne att stå så där handfallne och ej kunna räcka den åt undergången dömde en hjälpsam hand.

Vid forsen skulle han med all säkerhet krossas mot klipporna. En pinsam tystnad, afbruten af en och annan sakta snyftning, rådde.

Elsa åsåg äfven olyckan. Af fadern fick

hon vetskap om Järstæds åtagande och hade sprungit ned på bron för att se, huru det komme att aflöpa. Så snart hon såg honom på stocken komma ilande ned mot bron, beslöt hon att rädda honom. Hon kände nu, att den liflige norrmannen var alldeles ombärlig för henne. Sedan hon tagit ett säkert sikte på stället, där stocken komme att glida under bron, företog hon sig nu något besynnerligt. Knäppande af sig sin kjol, i hvars öfra, hoprynkade del hon med högra handen grep säkert tag, lade hon sig ögonblickligen framstupa, fattade med vänstra handen tag i broräcket och sänkte kjolen utöver kanten af bron samt skrek af alla krafter till den i full fart framilande Jörstæd:

"Grip säkert tag i kjolen och håll dig fast samt bed ditt Fader vår!"

Järstæd, som i nästa ögonblick, fortfarande stående upprätt på stocken, kom glidande förbi den nedhängda kjolen, gjorde som Elsa sade. Det brakade i sömmarne, men kjolen, som var sydd af tyg, väfdt af hemspunnet yllegarn, höll. Elsa släppte ej taget, fastän det svartnade för hennes ögon, och Järstæd höll sig äfven fast, där han slängde af och an, liksom en pendel.

Situationen var vådlig. Elsa förmådde ej lyfta upp kjolen och dess börda på bron och krafterna började så småningom svikta. Skulle hennes räddningsförsök blifva om intet genom frånvaron af bispringande personer. Då hörde hon inom en stund uppmuntrande rop att hålla säkert fast, och i nästa ögonblick hade de till-

skyndande flottkarlarne förhjälppt Järstæd upp på bron. Men rädslan, själsspänningen och ansträngningarne gjorde, att han inom kort föll i vanmakt.

Då karlarne stodo i begrepp att lyfta upp honom och bära honom öfver till Finn Mårtens stuga, steg Elsa, som nu påklädt sig en kjol, fram och sade:

”Det är min Järstæd. Jag vill bära honom”.

Det var ej värdt att motsäga härutinnan; och lika lätt som han varit ett barn, tog hon den afsvinnade norrmannen i sina armar och bar honom upp i förstugukammaren i Smultronbacken.

Då Järstæd vaknade till sans, sade han till Elsa, som stod lutad öfver honom:

”Nå, hvad säger du nu, Elsa?”

”Jo, nu vet jag hvad du duger till.”

Hon förstod så väl hvad denna fråga innebar.

Och en varm glädjetår glimmade i hennes öga, då hon böjde sig ned och kysste honom för första gången.

Hon saknade ändå icke alldeles hjärta, den kalla Elsa på Smultronbacken. — —

skrynkande föttkarlarnes förtjänligt lätstod upp på
fron. Men sådant själspännaren och ansträng-
ningarna gjorde att han inom kort föll i van-
makt.

Da Karlarnes stodo i besörpp all lylla upp
honom och hära honom öfver till sin Märtes
stuga, steg Eisa, som nu påklädt sig en kjol,
fram och sade:

Ja, lilla är min lätstod, jag vill hära honom.
och det var ei världt att motsäga härtinnan:
och lika lätt som han varit ett barn, tog hon
den ärvinnade portmannen i sina armar och
bar honom upp i förtugkammaran i Smultro-
backen.

Da lätstod vägrade till sars, sade han till
Eisa, som stod lutad öfver honom:

"Ja, hvad säger du nu, Eisa?"
"Jo, nu vet jag hvad du duger till."

Hon förstod så väl hvad denna fråga innebar.
Och en varm glädjefår glimnade i hennes
ögon, då hon höjde sig ned och kyssde honom
för första gången.

Hon saknade ändå icke alldeles hjärtla den
kalla Eisa på Smultrobacken. —

Uppom en natt, då han var sjuk och
i säng, såg han en glädd, som kom till
och stod på bröstet och såg ned på honom.

Skulle
kraften mög...

mening stäm...

stod. Då...

Jag alla älskar
som älska mig, så
Nu kan jag väl du älska
och gå till Gud igen.

I Aprens frid allena
Lyt skän det mestall
och tassar som

* * Slyngeln * *

— ejas helle led Kalle Karlson. En
små, ar — om aldrig
kunde spara på — gån gån gån gån
länsten.

Då vi toro sen, var han som trovaste och
äroaste laural, men sedan hans hader, den
genie vockenskomakaren, varit förtäl af detta
jordiska och Kalle i följ dänst kommit vi för
att sjat tjäta ett opphälle, så jag honom sk-
lenast trä gånger, om jag ej missminner mig.

Her ens var då ha en vädag, träsag och
kungrig, kom till vår gård och had att få vara
hon och under sommaren för att hjälpa min far
med gårdsbruket. Orsaken till 'Slyngeln' af-
aromare bolagschet vid detta tillfälle sig däri,
att han efter slottet sjögarbete på vinderna

22

* * 21942 * *

22

Dig alla öfvergifva,
men klaga icke, vän!
Nu kan dig själf du blifva
och gå till Gud igen.

I djupens frid allena
tyst växer det metall;
i köld och timmar sena
det redes till kristall.

Kerner.

Han blef timmerhuggare samt jordbruksarbetare till yrket och kallades "Slyngel" på skämt — eljes hette han Kalle Karlsson. En snäll, arbetsam och gladlynt gosse, som aldrig kunde spara på den mången gång goda förtjänsten.

Då vi voro små, var han min trognaste och ärligaste kamrat, men sedan hans fader, den gamle sockenskomakaren, tagit farväl af detta jordiska och Kalle i följd därpå kommit ut för att själf tjäna sitt uppehälle, såg jag honom allenast två gånger, om jag ej missminner mig.

Den ena var då han en vårdag, trasig och hungrig, kom till vår gård och bad att få vara hos oss under sommaren för att hjälpa min far med gårdsbruket. Orsaken till "Slyngelns" utarmade belägenhet vid detta tillfälle låg däri, att han efter slutadt skogsarbete på vintern

uppehållit sig i staden under tre veckor och därvid stökat af med alla sina pengar.

"Det är det gamla vanliga med mig", sade han, under det att tårar blänkte i hans ögon, "men det fins många, många andra, som göra likadant."

Denna sommar var han hos oss till hösten samt arbetade ihärdigt med dikesgräfvning, höbärgning, sädesskörd och dylikt. Han och jag hade vårt sofrum uppe på loftet. Här berättade han för mig på kvällarna om det lif, som fördes i dessa timmerkojor, där arbetarne fingo frysa och umbära, lefva på fläsk och bröd i veckotal och där enformigheten endast stördes af langarnes och gårdfarihandlarnes besök. Så kunde han stundom bli sentimental och börja språka om sin mor, sin far och den lyckliga barndom, som vi upplefvat tillsammans i glädje, sorg och odeladt förtroende.

"Jag känner att jag skulle vara mycket bättre, ifall jag hade någon, som ville tycka om mig i all min gränslösa ensamhet", tyckte han ofta.

"Det är liksom så", fortfor han, "att jag är mera ensam nu sedan jag förlorade tron på Gud och svor mig fri från kristendomen. Hvad gör det, om jag super! Jag är ju blott och bart ett djur, läste jag i en bok för tre år sedan, och min tillvaro är ändamålslösare än eran hunds."

Andra stunder kunde han dock gå fram och åter i rummet och tänka högt:

"Men otron är en lögn. Jag vill icke förneka; jag vill ej lefva som ett djur; jag älskar icke tanken på ett fritt lif med fria drifter!" Så grät han, stackars "Slyngel", och jag, min eländiga bokmaterialist, kunde ej gifva honom ett enda tröstens ord.

Så andeligen arma vi ändå voro! På hösten for "Slyngeln" åter till skogen och jag såg honom icke på två år.

Den andra gången efter vårt barndomssamlif, som jag sammanträffade med honom, var äfven den sista, och de förhållanden, hvilka därvid äro förknippade, skola aldrig gå utur mitt minne.

En gråkall decemberdag omkring två veckor före jul för nio år sedan följde jag min far hem från staden, där jag då liksom nu vistades. Gubben hade varit inne med två lass hö och jag fick vid hemfärden sitta på ena storsläden och sköta den förspända hästens tömmar. Vi lemnade staden vid fyratiden på aftonen och hade således den föga angenäma utsikten att få tillryggalägga den fem mil långa vägen hem under den kalla kvällen och natten.

Färden gick i början genom odlade trakter vid stranden af sjön; men sedan vidtog skogen. Träden stodo dignande under de väldiga snömassor, som fastnat å deras grenar. Allt var lugnt och stilla i den stjärnklara natten, om jag undantager bjällroras melankoliska klang. Fullmånen sken, och de hvita trätopparna fingo en blek, svagt skimrande färg, i hvilken jag tyckte

mig förmärka något utaf ett barns leende. En och annan gång kommo vi på höjden af en backe, hvaröfver landsvägen strök, och då sågo vi sjön samt en mörk, bågformig strimma långt bort i fjärran — det var fjällen.

Då, när vi hade nått något mer än halfvägs mot hemmet och klockan kunde vara så där omkring tolf på natten, hörde jag ett stycke framför oss några hjärtslitande jämmerrop.

Jag har aldrig i mitt lif varit vitne till något mer pinsamt, än hvad jag nu fick upplefva. I mina dagar har jag äfven hört många smärteskrik upphävas, men aldrig så genom merg och ben gående som denna gång.

"Det lyser inne i skogen", ropade min far. Jag hörde att hans stämma darrade af fruktan. Ja, det flammade värkligen en eld ett stycke från vägen. Då vi nådde midt för densamma, stannade jag genast min häst och bad gubben att göra sammalunda.

"Men det kan ju vara något oknytt", invände han, som är en smula vidskeplig af sig, och började föreslå, att vi utan vidare skulle fortsätta vår färd. Men i detsamma ekade på nytt ett klagande, oändligt smärftfullt och klagande jämmerrop, och nu gaf han efter, ja, han nådde till och med stället förr än jag, så ifrig hade han blifvit att få reda på, hvad detta besynnerligt hemska skri midt inne i vilda skogen kunde vara.

Snart voro vi framme. Genast såg jag att det var ett kullfallet träd, som brann, strax

därefter upptäckte jag en man, hvilken låg med benen klämda under den grofva, tunga brinnande stocken och snart fann jag att den olycklige, omkring hvilken elden flammade, var ingen annan än "Slyngeln". — Han kraftrade omkring med händerna och höpsamlade ifrigt stora fång af snö, som han kastade öfver främre delen af kroppen, för att dymedels hindra lågorna att förtära de öfre klädespartierna, samt, om möjligt, släcka elden, hvilket sistnämnda försök likväl icke lyckats.

Med största möda befriade vi den plågade, hvars fötter och ben voro förfärligt brända. Han var dock ännu vid sans. Min far bar honom bort på vägen till kördonen och lade honom på min släde; han ville nämligen vara i närheten af mig, och jag drog af mig hundskinnspåsen, som jag lindade omkring honom. Så satte sig hästarne i rörelse och bjällrororna klingade på nytt.

"Slyngeln" berättade strax helt redigt förloppet af den gräsliga tilldragelsen.

Han hade dagen förut slutat arbetat i skogen och genast anträdt en fotvandring, hvars mål var R—n, på hvilket ställe han var bekant, och dit han äfven blifvit bjuden till jul. Klockan åtta aftonen före olyckan hade han gått in i ett par vid landsvägen liggande bondgårdar, i afsikt att söka få "låna hus" under natten, en begäran som på båda ställena afslagits. Nu fogade händelsen så, att ingen annan bostad

fans på två mil utefter den väg han hade att passera.

Till ytterlighet uttröttad måste "Slyngeln" slutligen reda sig ett hviloläger ute i skogen. För detta ändamål afkvistade han med sin medhafda yxa ett omkullblåst, med rotändan på stubben hvilande träd och gjorde en brasa af de grofva, torra kvistarne på en tjänlig plats i närheten af det nedblåsta trädets stubbe. Inom kort gaf elden värme, "Slyngeln" svepte sin filt omkring sig, lutade hufvudet mot sitt klädesbylte samt föll i djup sömn. Olyckligtvis hade han emellertid, utan att tänka därpå, lagt sig så, att hans ben komma att befinna sig midt under den på stubben hvilande trästammen. Under det "Slyngeln" sof fattade troligtvis den torra, tjäriga tallstubben eld, hvilken spred sig vidare till trädet, som, sedan det genom branden förlorat sitt upphöjda stöd, föll ned på den olyckliges ben. Så var han fångslad! Hade snön varit litet djupare, hade han nog kunnat ta sig lös; men den fläck, hvarpå han låg, var nästan bar. Trädstammen brann sakta men säkert. Elden närmade sig . . . Slutligen började det svida; men ingenstädes slapp han . . . Så ökades plågorna mer och mer! . . .

"Och nu vill jag och skall jag snart dö", slutade han med matt stämma sin berättelse.

Jag lade hans hufvud på mitt knä och tog fram ur min bröstficka en flaska innehållande konjak.

"Drick ur altsammans", sade jag, "det skall

kanske i någon mån döfva dina plågor". Han gjorde som jag sade, och det tycktes äfven bereda honom en synbar lindring.

En smärtsam tystnad rådde under en god stund, hvarunder mina tankar stodo alldeles stilla. Då kom jag att fästa minnet vid ett litet poem, som jag några dagar förut läst i en engelsk tidskrift.

"Någons älskling" hette dikten, och den framhöll på ett vackert sätt, huru väl ingen är så fattig och eländig, så brottslig och utstött, att ej någons hjärta klappade för honom, att han ej vore "någons älskling".

"Stackars 'Slyngeln', du är väl ändå icke någons älskling", mumlade jag.

Då skulle ni ha sett honom! Han hörde hvad jag sade och såg upp med glädjestrålände ögon och med ett leende på läpparne.

"Jo, det kan du vara lugn för!" Och så började han med en munter klang i rösten beskrifva sin flicka, sin lilla fästmö.

Inte för att hon var vacker; men snällare, menlösare och hjärtevarmare varelse fans inte på jorden. — Ja, det var hennes förtjänst att han ej supit på två år. Och det var henne han hade att tacka för att han återvunnit sin barnatro, med ett ord, blifvit en bättre människa.

Sedan han meddelat mig hennes adress, bad han att jag i så skonsamma ordalag som möjligt skulle underrätta henne om det skedda ... Sedan mumlade han fram några böner.

Ja, nu kunde "Slyngeln" bedja; men icke jag.

Jag satt där på släden med en oändligt bitter känsla, samt såg huru denna varma människosjäl flydde ur sitt jordiska omhölje, och jag hörde på bjällrornas klang i den stilla, kalla natten, under det månen kastade sin ljusflod på högstammiga, snöbetäckta barrträd. Och jag tänkte på den skuld, som tynger på dem, som ej vilja härbergera den husville, den fattige och utblottade, och — ehuru jag då intet trodde — fann jag en tröst i de ord, hvarmed jag börjat denna skildring:

Dig alla öfvergifva . . .
 men klaga icke vän!
 Nu kan dig själf du blifva
 och gå till Gud igen!

1001850670

